Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулаг!

БУРЯАД ҮНЭН

Бүгэдэ арадай газетэ

1921 оной декабрийн 21-hаа гарана

1996 ИЮНИЙН 8
Зунай эхин харагшан могой hарын 22
СУББОТО
гарагай 7
№108 (19448)
Газетын сэн хэлсээтэ.

Үглөөдэр - Хүнгэн промышленностиин худэлмэрилэгшэдэй үдэр

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

СЭДЬХЭЛДЭЭ НАРАТАЙ ЯБАЯЛ

hүүлэй үедэ сагнай ямаршье эридээр хубилба гээшэб даа гээд заримдаа бодолгодо абтадагби. hаял hэн ха гэхээр, захилшад эндэмнай оошорлонхой, ажалдаа дарагдаад байдаг hэмди.

Мүнөө "Бурятшвейбыт" нэгэдэлэй гол предприятиин үмсэлэгдөөд, хизаарлагдаhан харюусалгатай нүхэсэл болоод байхада, байдалнай тад ондоо. Захилнууд үсөөнөөр ороно. Тиигээшье hаа, ажалгүй байнагүйбди. Улаан-Удын гадар трикотажхубсаhанай фабрикын, оёдолой "Туяана" нэгэдэлэй үйлэдбэриин хүсэнэй оройдоол 20-30 процент хэрэглэгдэжэ байхадань, манай багахан коллектив шадал соогоо шандааhатайханаар худэлнэ гэжэ тооломоор байна.

Хубсаhа хунар заhажа оёнобди, шэнэлнэбди. Жэжэ, бужа ехэхэншье заhабари хэнэбди. Жэшээлбэл, үмдэ богони болгохо, халааhа табиха гэхэhээ эхилээд, үбэлэй дэгэлэй, дахын гадар хушалтые hэлгэнэбди.

Захилшадаа яагаад олон болгохоб гэжэ бодожо үзөөд, шэнэ туhаламжануудые дурадхаабди. Онсолбол, арhан зүйлнүүдтэ кнопко тодходог болоообди. Залуушуул олоор захил хэнэ. Платияа гү, али самсаяа нэгэ тээнь галдаа hаа, тэрээхэн hууридань тааруулан сэсэг гү, али үшөөшье ямар нэгэн шэмэг угалзатуулан оёод, дахинаа үмдэхөөр болгонобди. Спортивна болон бусадшье бүлгэмүүдэй захилаар зүүгээд гү, али өөртөө абаад ябаха hүлдэ тэмдэгүүдые бэлдэжэ үгэнэбди.

Гэхэhээ гадна маряатай, бээр томо хүнүүдтэ өөр янзын туhаламжа үзүүлдэгбди. Ушар юуб гэбэл, эдэмнай магазинhаа тааруу хубсаhа абаха аргагүйдөө ехэл ядалдадаг, зободог гээшэ. Хубиинь захилаар зохидоор оёжо үгэнэбди. Маряатайшуул энэ үүсхэлыемнай ёhотоор сэгнэдэг, ехэл баяр хүргэдэг юм.

Туршалгын цехтэ пальто оюулха дуратайшуулhаа захил абтадаг болоо. Орёохоншье hаа, бүтэмжэтэйл байна. Олзын хэрэг эрхилэгшэд, бусадшье зон мүнөө арhан дэгэлэй орондо моодын эрилтэдэ тааруугаар оёгдоhон драп пальто үмдэхэ ехэдуратай болонхой. Автомобильнуудай hуудалда, мебельдэ бүреэдэhэ, матрацуудай гадар гэхэ мэтые оюулхаяа хүн зон захил олоор хүүлэдэг.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, бодомжотой туhаламжануудые дурадхаад байгаа hаа, ажал таhалдахагүй гэжэ ойлгосотой. Тиимын тула мэргэжэлтэднай, оёдолшоднай шадабарияа улам бүри мүлихын түлөө оролдоно. Теэдшье анханhаа дүршэлөөр баян зон худэлнэха юм даа. Заримыень нэрлэбэл, эхэнэрэй пальто оёдог Н.Н. Шодонова, Е.А. Белых, хүнгэн плати оёдог Л.А. Папинова, залуу оёдолшод Ольга Кравцова, Нина Максимова, Людмила Папинова, Ольга Балалаева, Татьяна Андриянова гэгшэдые дурдамаар. А.А. Опейкина, Т.Г. Пономарюк гэгшэднай Россин Федерациин ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын отличнигууд мүн.

Манай албан захилшадта ямар талаараа hайшаагдадаг бэ гэхэдэ, хүнэй бэеын онсо түхэлдэ тааруулан, моодотой зохилдуулан оёходоо бэрхэ мастернууд олон юм. Шэнэ зоншье ерэhэн байна. Жэшээлбэл, 8-дахи ГПТУ дүүргэhэн Юрий Инкижинов хубсаhа шэнэлхэдээ угаа бэрхэ юм. Үлүү үгэ дуутүй, тиихэ зуураа ажалдаа угаа нарин. Француз, немец модельнүүдые даган, уран шадамараар хубсаhа оёдог. Халааhа табиhыень хараа hаа, халааhан гэжэ ойлгохошьегүйт. Иимэ жэгтэй дүйтэй юм.

Эрэ оёдолшод соohоо Булад Намнановые мүн лэ нэрлэмээр. Зүүн Сибириин технологическа институдай гурбадахи курсда заочноор hурадаг юм. Модельер болохо хүсэлтэй. Үйлэдбэриие эхинhээнь хуу мэдэдэг болоод, институдта hурана. hуралсал ажалаа иигэжэ зохилдуулха гээшые би ёhотоор hайшаадагби. Уран зурааша-модельер Лариса Дагданова эндэмнай худэлжэ, зохёохы ажалайнгаа эхин туршалгануудые хэhэн, эндэhээ урган гараhан гээд тэмдэглэмээр.

Иигээд зун-нажарай хаhада захилнууд үсөөн байгаад, хүйтэнэй сагай эхилхэ үеэр дүүрэшэдэг гээшэ. Тиимэhээ хубсаhа хунараа, илангаяа даха, дэгэл гэхэ мэтын гадар шэнэлүүлхэ гэбэл, мүнөө асараа hаатнай, илангаяа таатай гээд хүн зондо хандаха байнаб. Нэгэдэхеэр, түлөөhэнэй талаар 20 процент хүнгэлэлтэ үзүүлэгдэнэ, хоёрдохёор, оошор-түлхисэлдөөн, hанаа зоболгон үгы, асараад, түргэхэн хүүлээд абаа hаа, дээрэ.

Салин хүлhэн тиимэшье ехэ бэшэ. Хэhээр лэ болоо юм аабза. Гэбэшье түлөөhэн бага гээд, нэгэшье хүн ажалhаа гаранагүй. Хайшаншье гээ hаа, дэлгүүрэй энэ хатуу сагта ажалнай ажамидарха аргыемнай олгохол байна. Зарим зоной баяжажа, имагтал олзо мүнгэн соо ажабайдалайнгаа удха олодог hаань, боро юрьеэхэнээршье hаа, зүhэмэг хилээмэеэ найдамтайгаар олоод ябагшад сэдьхэлдээ дутуугүй ханамжатай ябаа аалам? Мантай суг худэлдэг зарим нүхэдөө адаглахадам, тиимэл янзатай байдаг. Ажалдаа абьяастай, дуутай шуутай, үгы хоohоноо тооложо ябадаггүй урматай хүгтэйнүүд лэ даа. Т.Н. Ильина, Л.А. Бадлуева, В.И. Лазарева, Т.Г. Пономарюк гэгшэдтэй ушараа hаа, байдал гээшэмнай найдалтайл зандаа гэжэ ойлгохот. Предприятиин директор Л.П. Петренко урагшаа hанаатай эмхидхэлшэ, урмыемнай дүнгэн дэмжэдэг одоол hайн hанаатай, hайхан сэдьхэлтэй хүтэлбэрилэгшэмнай мүн.

Hаhан соогоо суг худэлжэ байhан нүхэдөө Хүнгэн промышленностиин худэлмэрилэгшэдэй hайндэрөөр амаршалаад, сэлмэг хүхэ огторгой доро сэдьхэлдээ наратай ябаял гэхэ байнаб.

Д. РАКШАЕВА,
хизаарлагдамал харюусалгатай "Элегия" нүхэсэлэй оёдолшон.

Тарилга-96

ТАРЯАЛАНГАА ҮРГЭДХӨӨБДИ

Мүнөөнэй хүшэр хүндэ сагта манай ажахын механизаторнууд 280 гектар талмай дээрэ шэниисээ яhала хаhа саг соонь тарижа дүүргээ. Байгша оной хабар ехэл хүйтэн уларилтай байжа, хабарай тарилгын худэлмэридэ бага бэшэ hаад ушаруулба. Нэн түрүүн тарилгын болзор хойшолуулагдаа. Май hара соо бороо балай ороогүй, hүүлшын үдэрнүүдтэ хүйтэрөөд, hалхилаад абаба. Эдэ бүгэдэ ерээдүйн ургасада муугаар нүлөөлжэ магадгүй.

Бидэ майн 25-hаа обёосоо, майн 30-hаа ешмээнээ тарялаабди. Тиихэдэ 300 гектар газар дээрэ культиваци хэхэ, тарилга хэhэн полинууд дээгүүрээ каток шэрэхэ, шиг ноитыень удаан саг соо бариха худэлмэреэ эрхилжэ эхилэнхэйбди.

Манай механизаторнууд 120 гектар паар хахалаа. Үтэгжүүлгэ оруулаа.

Хабарай тарилгын худэлмэри ябуулхынгаа хажуугаар нуга сабшалангуудаа мартаха ёhогүйбди. Даб дээрэ 600 гектар сабшалангаа амидаралта уhаар ундалуулбабди. Эндэ ажалай ветеран Пётр Алексеевич Иванов, Михаил Тихонович Кожемякин, Григорий Васильевич Кузьмин гэгшэд худэлжэ гараhан байна. Эдэнэрэй аша оролдолгоор үнэн сэхэ ажалhаань олон юумэн дулдыдана, үндэр ургаса жэлhээ жэлдэ хуряагдана.

Мүнөө жэлдэ шэниисэ тариха газартаа анхаралаа ехээр табибабди, тариха талмайнгаа хэмжээ яhала үргэдхөөбди. Юундэб гэхэдэ, шэниисэ хэрэглэхэ ажахынууд манда яhала олон бии. Тиигээдшье шэниисын сэн дээшээ байна бшуу. Ушар тиимэhээ механизаторнууд М. Кожемякин, М. Михайлов, П. Калашников, аха дүү Линейцевүүд, В. Иванов, В. Трофимов гэгшэдэй оруулhан хубита нилээд ехэ юм.

Манай предприятиин тарилгын оүхы газар 1731 гектар болодог. Тэрэнэйнь 553 гектарынь шэниисэ, 265 гектарынь обёос, 428 гектарынь ешмээн эзэлнэ. Тэрээнhээ гадуур тэжээлэй ургамалнууд тариглаа ааб даа.

Сэхыень хэлэхэдэ, хабарай тарилгын худэлмэриhөө манай саашанхи ажабадайдал, ажал хэрэг дулдыдаха байна бшуу.

Дымбрыл ЦЫРЕНЖАПОВ,
Хэжэнгын аймагай Михайловкын худөө ажахын предприятиин директор.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН hУНГУУЛИИН КОМИССИДА

Окружной hунгуулиин комиссиин 1996 оной июниин 5-най шиидхэбэреэр Калашниковска hунгуулиин 55-дахи округhоо Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадта кандидат Пронькинов Игорь Трофимовичын бүридхэлдэ абалга болюулагдаба.

* * *

Россин Федерациин Президентын hунгалтаар болзорhоо урид дуутаа үгэлгэ Баргажанай районой hунгуулиин 12-дохи, 19-дэхи, 31-дэхи, 32-дохи, 33-дахи участогуудта 1996 оной июниин 14-15-да, Ахын районой 449-дэхи, 450-дахи, 456-дахи, 457-дохи, 458-дахи участогуудта 1996 оной июниин 10-hаа 15 хүрэтэр үнгэргэдэхэ гэжэ Буряад Республикын hунгуулиин комисси Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидадуудай этигэмжэтэ нюурнуудай, этигэмжэтэ түлөөлэгшэдэй, hунгуулиин нэгэдэлнүүдэй, hунгагшадай эдэбхи үүсхэлтэ бүлэгүүдэй анхаралда хүргэнэ.

Энээн тухай тодорхой мэдээсэл Буряад Республикын hунгуулиин комиссида абахада болохо (Правительствын байшан, 206-дахи кабинат, тел. 2-34-98, 2-18-66, 2-09-94).

СОНОСХОЛ

1996 оной июниин 12-то 14.00 сагта үхибүүдые уушханай ханяаданhаа hэргылэн аргалха республиканска түб нэегдэхэнь.

Иимэ хүшэр үбшэндэ нэрбэгдэhэн үхибүүдэй хуби заяан хүн бүхэнэй hанаа зобоодог. Шухала хэрэгтэй түбые нээлгын баяр ёhололдо предприятинуудай, эмхинүүдэй, олзын хэрэг эрхилэлгын байгууламжануудай хүтэлбэрилэгшэдые, мүн бүхы хүнүүдые уринабди.

Баяр ёhолол иимэ хаягаар болохо: Дунайская гудамжа, 3"а", РДТРЦ (ЛВРЗ, 42-дохи hургуулиин саана).

ЭМХИДХЭЛЭЙ КОМИТЕТ.

Углөөдэр - Хүнгэн промышленностиин худэлмэрилэгшэдэй удэр

"БАТА ХЭРЭМ БАЙНАЛ ДАА"

Улаан-Удын нарин сэмбын комбинадай (мүнөөнэйхеэр "Улаан-Удын нарин сэмбын мануфактура" гэhэн акционернэ бүлгэмэй) байгуулагдаhаар 50 жэлэй ой удангүй, август hара соо гүйсэхэнь. Энэ ойдо бэлэдхэл мүнөөнhөө эхилэгдэнхэй.

Анханhаа суутай энэ предприяти дэлгүүрэй оршон байдалда доройтон унаагүй, экономическа шэнэ бодомжонуудай, мүн ажахыгаа тоб байса эрхилhэнэй ашаар худхаляа хуймаанай "долгинууд" соогуур хэлтэлзээ - хэлбэлзээгүй, hалхи, шуурга hүрин урагшаал жүдхэhэн томо онгосо hануулдагынь гайхалгүй. Гэбэшье мүнөөнэй бэрхэшээлнүүд нилээд "бэетэй", hаад ушаруулнал даа:

"ДАЛБАГЫЕМНАЙ" ДАЛБАЙЛГАХАЛ

Эдэ бүгэдэ тухай бүлгэмэй ахамад экономист В.В. Шалак иигэжэ хөөрэбэ:

- Манай предприяти шанар hайнтай бүдүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха хэмжээгээ алдаагүй, дээшэлүүлхые оролдоhоор юм. Байгша оной дүрбэн hарын дүнгүүдые абаад үзэбэл, 1990 оной энэл үеын хугасаahаа - 47, 1995 онойхиhоо 41 процентээр ургалта хангагдаа. 1995 оной туршада 11 миллиард түхэригэй олзо абтаа, 10 миллиард түхэригэй налог түлэгдөө.

Шанарай талаар продукцимнай жэншэдгүй hайн, гадаадын болон дотоодын дэлгүүртэ саг үргэлжын хэрэглэмжэдэ юм.

Гэхэ зуура, мүнгэн hангай талаар hүүлэй үедэ угаа ядуубди. Элшэ хүсэнэй, урьhаламжын, налогуудай талаар үри шэримнай дээшэлhээр. Урьhаламжа абахада, бусаалтын процент ехэ, эд хэрэгсэлнүүдэй сэн ехэ.

Жэлэй эхинhээ 4 hарын хугасаада 17,9 миллиард түхэригэй продукци худалдагдаhан hаа, зайн ба дулаанай элшэ хүсэнэй түлөө гаргашануд 7,8 миллиард түхэригтэ хүрөө. Анханhаа алмаха, арьбалхые оролдодог hэмди, мүнөө бүришье хямгадуу нарин болоообди. 1994 онойхидо орходоо зайн гал болон дулаанай элшэ хүсые хоёр дахин багаар хэрэглэнэбди. Иимэ байдалда техническэ hэльбэн шэнэдхэлгэ эрхилхэнь, шэнэ технологи нэбтэрүүлхэнь угаа хүшэр.

1995 ондо түүхэй эд абахадамнай урьhаламжын мүнгэн дуталдаа. Тиин нооhо угаадаг нэгэ агрегат (хамтадаа зургаа юм) огто худэлгэгдэнэгүй. Ганса иимэ агрегат худэлгэхын тула түүхэй эд бэлдэлгэдэ 30 миллиард түхэриг хэрэгтэй. Харин мүнөөдэрэй байдалаар худөөгэй үйлэдбэрилэгшэдтэ нооhоной түлөө оройдоол 3,5 миллиард түхэриг уридлан үгтөөд байна. Тиимэhээ нооhо хэрэгтэй хэмжээндэнь худалдан абахань тон бэрхэтэй болоод байна.

Саашадаа мүнгэн hангай-экономическа байдалаа hайжаруулхын тула 1 миллион метр бүдөөр хубсаhанай зүйлнүүдые оёхо гэжэ шиидээбди.

Оёдолой шэнэ үйлэдбэритэй болохын, мүнөө үеын технико-технологическа хэмжээндэ тэрэнээ хангахын тула ехэ хэмжээнэй урьhаламжа хэрэгтэй. Ерэхэ жэлдэ иимэ урьhаламжын үгтөө hаань, 11 hарын туршада оёдолой фабрика ашаглалгада тушаагдаха хараатай.

Уламжалан, энэ фабрика шэнэ олзо олоходо, "далбагымнай" дам саашаа далбайлгаха хүсэн болохо зэргэтэй.

ЭЛҮҮР ЭНХЫЕ ХҮСЭЭ

Хүшэр энэ үе сагта предприяти социальна хамгаалгын асуудалаа гол анхаралдаа байлгаhаар зандаа. Бүлгэмэй социальна таhагай начальник Е.Ф. Горькова энээн тухай тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгэбэ:

- Профилакторимнай худэлгэгдэhөөр. Хүүгэдые элүүржүүлгын түбтэ энэ зун 700 ухибүүн амарха. Хамhабариин ажахытайбди. Худэлмэришэдөө hүөөр гүйсэд ханганабди. Соёлоймнай байшан заhабарилагдаа. Хамтын 3 байра, поликлиникэ, өөhэдын магазин - хуу бии.

"Акционернэ бүлгэмүүд тухай" Хуули сахин худэлдэгнай ойлгосотой. Байгша оной апрелиин 1-дэ хамтын суглаан болоод, дивиденднүүдые түлэхын орондо hара бүриин салин хүлhэндэ 100 мянган түхэриг нэмэлтэ хэхэ гэжэ шиидхээ hэмди.

... Хоёр мэргэжэлтэдэй хөөрөөе шагнаhанай удаа эндэхи худэлмэрилэгшэдэй элүүр энхые хамгаалгада хэр зэргын анхарал хандуулагданаб гэhэн асуудалаар hонирхожо, поликлиникын худэлмэритэй танилсаабди.

Гурбан дабхар байшангай богоhо алхан сасуу адаглаадхихада, тойроод - яла сала. Салуу томо холлнууд соонь пэгшысэ ургаhан сэсэгүүд, шэмэглэлэй, харуулан ойлгуулгын зүйлнүүд бии, үнгэтэ телевизор дамжуулга харуулна.

- Клавдия Павловнагай хүсөөр лэ даа. Байгаа сагтань иимэ байха, саашаа юун болохо юм - бү мэдэе. Бидэ нэрые пенсионернүүдые ажаhуудаг участогуудтаа ошогты гээгүй, эндээл ябаад байгты, танай зобохые хараха аргамгүй гээ юм. Элдэб анализууд, физио болон бусадшье эмнэлгэ - хуу түлөөhэгүй. Хаа-яа хэрэгтэй эмэй дуталдаал hаа, өөрөө абахаш, - гэжэ аргаламжада ерэhэн ажалай ветеран хөөрэнэ.

- Клавдия Павловнамнай бидэнэртэй адли далатай болоболдаа, энэ жэлдэ. Теэд сэдьхэлээр залуу, гүйжэ-харайжа, юумэ бүтээжэ байха гээшэнь, залуу басагандал... Дээдэ-Онгостойдо түймэр болоходо, профилакторимнай носошоно гү гэжэ мэгдээд абахадаа, эгсэ хада өөдэ директорнай бултанhаа урид гүйжэ гарашоо гэлсэнэл. Унтаргаатарынь, буугаагүй юм ха, - гэжэ нүгөөдэнь халуунаар дэмжэнэ.

- Юу бууха юм, яабалшье буухагүй.

- Хүгшөөнэр үнэнииень хэлэнэл даа. Хуу юумэмнай - журамтай, гуримтай. Юуб гэбэл, Клавдия Павловна үеүе болоод лэ өөрөө ерэжэ шалгадаг, шангалдаг. Заахан hуладаал hаа - hалааш, - гэжэ ахалагша медсестра Г.И. Панова hанамжаяа хэлэнэ.

Үнэхөөрөөшье, медицинск худэлмэрилэгшэдэй халадуудынышье хүрэтэрөө саб сагаан, дарагарнууд, кабинедүүд соонь - дээдын зэргэ. Ороод ерэхэдэ, саг дары бодоод, мэндэшэлэлдээд, үг-маг гэнгүй, ажал тухайгаа тоб гэмээр хөөрөөд үгөөдхихэ юм.

- Поликлиникэмнай комбинадай цехүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Салин хүлhэмнай саг соогоо үгтэдэг.

Үбшэнтэнэй оошорто сагаа hалгаахагүйн тула хүн бүхэндэнь аргаламжада орохо саг заагдадаг юм.

Хотын бусад поликлиникэнүүдтэ орходоо, эндэмнай барокамера, пневматическа массаж, лазер хэрэглэн эмшэлхэ түхеэрэлгэнүүд бии. Бусадшье аппаратура хуу шэнэ, хилын саанаhаа асарагданхай. Процедурна кабинет түхэреэн сүүдхын туршада худэлнэ, - гэжэ ахалагша медсестра хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Удэрэй стационарта 10 хүн, физиокабинедтэ халаанай туршада 60-70 хүн эмшэлүүлдэг юм байна. hэргылэмжын шалгалта гээшэ тон нарин аар үнгэргэгдэдэг, хэн нэгэнэй үбшэн гэжэ мэдэрэгдээ hаань, саг дары хэмжээнүүд абтадаг.

- Бага зэргэ үбдэхэдөө, байгаа юм ааб даа гээд тоохогүйш. Харин медигүүднай энээнииие элирүүлжэрхёо hаа, саг дары "сарахыел" эрмэлзэгшэ юм, - гэжэ невропатологто орохоёо hуулhан К.А. Попова хөөрэнэ. - Үнэнииень хэлэбэл, үбдэхэ забда олгодоггүй.

hайн лэ гээшэл даа, худэлмэрилэгшэдэйнгөө элүүр энхэ тухай иигэжэ hанаата болодогынь гэжэ бодогдоо hэн.

Үбшэнтэнииие аргалха, зоноо үбшэнhөө hэргылхэ хэрэгтэ удэрэй, hарын хугасаада хэды мүнгэн hомологдоноб гээд ахамад врач В.И. Трухинhаа асуухадамнай, энэмнай гол түлэб комбинадай бухгалтереэр гарадаг тоонууд гэбэ. Гэбэшье hаад түбэг боломо бэрхэшээлнүүд эли. Комбинадта мүнгэн дуталдана. Горздравай зүгhөө түс поликлиникэдэ мүнгэн ородоггүй. Саашадаа байдал ямараар эрьехэб - мэдэгдэнэгүй. Энээн тухай Владимир Иванович hанаагаа зобонги hэн.

- Хэдышье орёо hаань, бата бүхэ хэрэм байнал даа. Тэрэ хэрэм - Клавдия Павловна Альцман мүн. Мэргэжэлэй hайндөөр даргаяа, бүхы худэлмэрилэгшэдөө амаршалха зуураа үнэн сэдьхэлhээ элүүр энхыел хүсэhүүл даа, - гэжэ В.И. Трухин найдалаа мэдүүлнэ бэлэй.

Г.ДАШЕЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: утаhа ээрэгшэ С.Х. Цыренова; медсестра Г.И. Панова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

САЛИНГАА АБАХАНЬ ГҮ?

Улаан-Удэдэ 46 hургуулиин, хүүгэдэй 15 саадай худэлмэрилэгшэд худэлмэреэ зогсоогоо. Тэдэнэртэ март hарын салин хүсэд түлэгдөөгүй байгаа. Майн 25-да республикын Президент Леонид Потапов финансын болон эрдэм hуралсалай министрнүүдтэй зүбшэhэнэй hүүлээр Улаан-Удэдэ хулеэгдэhэн трансфертын тоосоогоор түлэгдэхэ хоёр миллиард түхэригэй урьhаламжыг мүнгэ hомолhон байгаа.

Тиихэдэ хотын захиргаанай толгойлогшо Валерий Шаповалов гарагай хоёрhоо эхилжэ, багшанарай салингай үри 300 миллион түхэригөөр түлэгдэжэ эхилхэ гэжэ найдуулаа. Тэрэ мүнгэниинь эрдэм hуралсалай хотын управлениин табиhан графигай ёhоор хубаагдаха.

Республикын багшанарта амаралтынь мүнгэ түлэхэ 66 миллиард түхэриг мүнгэн Ельцинэй зарлигаар эльгээгдэхэ болоо гэжэ майн 27-ной үглоогүүр Буряад Республикын Президентдэ дуулгагдаба.

Тиихэдэ хотын захиргаанине толгойлогшо Валерий Шаповалов Москва хонходожо, Россин Федерациин эрдэм hуралсалай министрэй нэгэдэхи орлогшо Виктор Болотовтой хөөрэлдэхэдэнь, Россин Президентын зарлиг дүүргэжэ, майн 29-30-да багшанарай амаралтын мүнгэ эльгээхэ гэhэн шиидхэбэри абтаа, энэ список соо Буряад Республика бии гэжэ дуулгаhан байна.

Хотын эрдэм hуралсалай худэлмэрилэгшэдэй залан хүтэлэлгын түб болоод хотын захиргаан хоёрой хоорондо хэлсээн баталагдаба. Багшанарай салингай үри бусаха талаар хотын захиргаанай хэмжээнүүд эндэ барилгалагданхай.

Д. АМОГОЛОНОВ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадта кандидадууд

ХҮН ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Зареченскэ һунгуулиин 62-дохи округһоо Галина Дашиевна Галсанова Арадай Хуралай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэнхэй. Буряадай хүдөө ажахын институдай комсомолой эмхиин секретаряар болон багшаар тэрэ ажаллажа, залуушуулые хүмүүжүүлхэ, һургаха талаар ехэхэн оролдолго гаргаһан гэшэ. Һүүлээрнь партийна хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэхэдээ, хүн зонтой ажал ябуулха онсо хараа шэглэлнүүдтэ анхаралаа хандуулдаг байгаа. Харин гүйсэдхэхы эмхинүүдтэ ажаллаха үедөо хүнэй һанаан сэдьхэлһээ гадуур зоной байдал һуудалые һайжаруулха асуудалнуудые шиидхэдэг болоһон байна.

Һүүлэй 9 жэлэй туршада хотын Советскэ районой гүйсэдхэхы комитедтэ ажаллажа, Галина Дашиевна

районой социально-экономическа хүгжэлтэдэ горитойхон хубитаяа оруулһан габьяатай. Жэшээлхэдэ, тэрэнэй хабаадалгатайгаар Исток, Заречнэ, Аэропорт тосхонуудта поликлиникэ, аптекэнүүдэй филиалнууд, магазинууд, һургуулинууд, хүүгэдэй саадууд баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа. Галина Дашиевна районойнгоо зоной эрилтэнүүдые һайн мэдэхэ, тиимэһээ ажалаа ябуулхаданьшье бэлэн байгша һэн.

Теэд байгша оной апрель һарада хотын захиргаанай шэнэ хүтэлбэрилэгшэ Г. Д. Галсановае социальна асуудалнуудаар Советскэ районой гулваагай орлогшын тушаалдань баталаагүй. Тэрэнь тон гайхалтай. Буряад Республикын Эхэнэрнүүдэй холбоон энээн тушаа һанамжаяа мэдүүлһэншье байха. Бүхы шахуу предприятинуудай социальна шэглэлтэй өөрынгөө эмхинүүдһээ, хамһабариин албануудhаа арсаад байхадань, районой захиргаан Галина Дашиевнагай оролдолгын ашаар тэдэниие амжалтатайгаар дэмжэжэ байгаа бшуу. Һайнаар бодомжолжо зохёогдоһон залуушуулай политикын ашаар эдиршүүлэй нэгэшье клуб хаагдаагүй, хүдэлмэрилэгшэдынь үсөөрүүлэгдээгүй. Харин хаа хаанагүй тад ондоо байдал ушарна ха юм. Тусгаар шэглэлтэй социальна политика бэелүүлэгдэжэ, эрхэтэдтэ мүнгэн тэдхэмжэ үгтэдэг, тэдэнэр түлишөөр хангагдадаг, хуушарһан байранууд заһабарилагдадаг байгаа бшуу. Тэрэнэй хабаадалгатайгаар бэлдэгдэһэн журам хазагайруулгые һэргылхэ программа һайн дүнгүдые харуулжа захалаа һэн.

Гадуур тус райондо байгаалиин элдэб усалта ушаралнууд ходо болодог бэлэй. Тэдэнэй хойшолонгуудые усадхахын тула хэды ехэ мүнгэн зөөри, саг, хүсэ шадал хэрэгтэй гэшэб? Эдэ бүгэдэ Галина Дашиевнагай хэһэн хүдэлмэриин тон бишыхан хуби болоно.

Эдэбхитэйгээр ажаллажа байһан хүн хадаа заатагүй саашанхи ажалай түсэбтэй, тодорхой асуудалнуудаар бэлэдхэлтэй байдаг гэшэ аab даа. Галина Дашиевнада хараа бодолнууд мүн лэ байгаа. Тэрэ хуулиин ёһоор эгээлэй юрын эрхэтэдтэ тон шухала асуудалнуудые шиидхэлсэхын тула һунгуулиин Зареченскэ 62-дохи округһоо Арадай Хуралай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэхэ зүбшөлөө үгэһэн байна. Г. Д. Галсанова тус округой гудамжа бүхэниие һайса "эсхэһэн", эндэ ажаһуугшадай эрилтэнүүдые һайн мэдэхэ хүн ха юм. Тэрэниие "Социальна үнэн зүб байдал" гэжэ хамтарал кандидадаар дэбжүүлжэ, Буряадай Эхэнэрнүүдэй холбоон дэмжэһэн байна.

Галина Дашиевнагай һунгалтын урдахи программа хадаа ветеранууд, пенсионернүүд, эхэнэрнүүд, хүүгэд гэхэ мэтэ тулюур байдалтай зоной эрилтэнүүдтэ харюусана. Бүхы общество хэдэн арбаад баяшуул болон олон мянгаад үгытэйшүүл гэзд хубааранхай. Зоной байдал һайжаруулха зорилготойгоор гүрэн түрэмнай адагай бага хэмжээнэй салин хүлһэ дээшэлүүлнэ. Теэд тэрэнь ямаршье үрэгүй, юуб гэхэдэ, үгытэйшүүлдэшье, баяшуулдашье адляар мүнгэниинь нэмэгдэнэ ха юм. Тиимэһээ байдалайнь илгаа тэрэл зандаа үлэнэ гэшэ. Тиимэһээ бүхы олзо оршыень хараада абан, ажамидаралда хэрэгтэй адагай бага хэмжээнһээ салингыень тооложо гаргаха шухала.

—Бүхы орондоторхидол адли манай республикадашье ажалгүйшүүл улам олошорно,— гэзд Галина Дашиевна хэлэнэ. —Зониие ажалаар хангахын тула бишыха предприятинуудые олоор эмхидхэхэ хэрэгтэй. Тиигэбэл зоной эрилтэһээ уламжалан, ехэ гаргашагүйгөөр тэдэнэй шэглэл хубилгахаар байна бшуу. Гэхэтэй хамта олонхи зон гүрэнһөө туһаламжа, тэдхэмжэ хүлеэгэзд лэ "гараа хабсараад" һуужа һурашанхай.

Налогууд тухай хуулиин дутагдалнуудтай байһан дээрэһээ олзын хэрэг эрхилхэ дуратайшуулай эдэбхи үүсхэл дэмжэгдэнэгүй. Баян хүн хадаа гүрэнэйнгөө баялигые арьбадхаха удхатай байна ха юм.

Галина Дашиевна хотын Советскэ районой Эхэнэрнүүдэй холбооной отделениин түрүүлэгшэ, Буряад Республикын Эхэнэрнүүдэй холбооной координационно советдэй гэшүүн юм. Мүнөө тэрэ зунай үедэ һурагшадай амаралта эмхидхэхэ комитедтэ ажалаа эдэбхитэйгээр ябуулна.

Н. ДОНДОКОВА,
Буряад Республикын Эхэнэрнүүдэй холбооной координационно советдэй түрүүлэгшэ.

АЛЕКСАНДР ВЛАДИМИРОВИЧ ЛОБАНОВ

Буряад Республикын мэдээжэ олзын хэрэг эрхилэгшэ, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадта кандидадаар Зареченскэ һунгуулиин 62–дохи округһоо дэбжүүлэгдэһэн Александр Владимирович ЛОБАНОВТАЙ манай корреспондент Степан ОЧИРОВ уулзажа, һунгалтын урда тээхи программа тухайгаа, мүн оор тухайгаа хоорэжэ үгэхыень гуйһан байна. Тэрэнэй үгэһэн харюу уншагшадай һонорто дурадхагдана.

—Александр Владимирович, нэн түрүүн өөрынгөө ажалай намтар тухай хөөрэжэ үгыт.

—Би 1960 ондо Улаан-Удэдэ түрэһэнби. Эндээл 10-дахи класс дүүргээд, Улаан-Удын авиационно техникумдэ һурааб. Тэрэнэй һүүлээр Совет Армиин зэргэдэ Алас-Дурна зүгэй далайн ракетэнүүдые ашадаг авиацида алба хэжэ дүүргэһэнэй удаа Оренбург хото ошожо, сэрэгэй лётчигуудай дээдэ училищида һуралсаа бэлэйб. Тус училищиие эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэһэнэй удаа Забайкалиин сэрэгэй округто эльгээгдэжэ, сэрэгэй лётчик болоһон байнаб. Тэрэ үеэр Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зэргэдэ хубилалтануудай болоходо, 1992 ондо сэрэгэй албаяа дүүргэхэ гэжэ шиидээ һэм. Ушар тиимэһээ "Тиккурила" гэжэ финскэ акционернэ бүлгэмэй компанида оролсожо, хамтын предприяти байгуулха гэжэ шиидэһэн байгаабди.

—Александр Владимирович, Россин Федерациин, тэрэ тоодо Буряад Республикын арад зоной ажабайдал тухай юу хэлэхэ байнат?

—Россин Федераци дотор ажаһуудаг бүхы арадуудай ажабайдалда һайшаалтай юумэн үгы гэзд бултанда мэдээжэ юм бээз. Бүхы арад зоноймнай хахадhаа үлүүнь үгытэй ядуу байдалда оронхой, гансал 10 процентнь баяшуул гэжэ тодорхойлогдонхой ха юм. Гэмтэ ябадал гаргаха ушарнууд һүжэрөө, ажалгүйшүүлэй тоо олошороо, дайнай болон ажалай ветеранууд, олон үхибүүдтэй айлнууд болон ганса эхэнэрнүүдэй ажабайдалай хэмжээн һураггүй доошолоо.

Эгээл энэ үедэ арад зонойнгоо ажабайдалые һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаха, дэлгүүрэй экономикын оршондо ажаллажа һураха, хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ арад зонойнгоо аша туһада зорюулха зорилго урдаа табиха ёһотойбди гэжэ тоолоноб. Иимэ хараа зорилготой байһан тула байгша оной эхеэр Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн байгааб. Би өөрынгөө нүхэдөөр хамтараад, Алас-Дурна зүгһөө Москва хүрэтэр автомашинануудаар ябажа, хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха зуураа 300 гаран мянган һунгагшадай гар табилгатай хуудаһануудые суглуулаа һэм. Гэбэшье Липецк хото хүрөөд, операцида орожо бээ аргалуулха баатай болооб. Энэ шалтагаанhаа уламжалан, Президентын тушаалай түлөө тэмсэлээ болюулха гэжэ шиидээ бэлэйб. Гэбэшье һунгагшадай зүгһөө дэмжэгдэһэн тула Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэхэ зүбшөөлөө үгөө һэм.

—Мүнөө ямар асуудал тон шухала гэжэ тоолонобта?

—Тус асуудалда харюусахын тула нэгэ жэшээ дурдая. Һаяхан бидэ Зареченскэ округто Святая Троица гэдэг һайндэрые үнгэргөөбди. Тэрэ һайндэртэород һүмын санаартаниие урижа, хүн зоной дунда мүргэл хэхэ арга олгоһон байгаабди. Тиихэдэ бидэ хүн бүхэнэй һанаа сэдьхэлые бадарааха зорилго табяабди. Тус округто һүмэгүй, гэбэшье соёлой эмхи зургаанууд, хүүгэдэй саадууд һүүлэй үедэ хаагданхай, һургуулинууд, медицинскэ эмхи зургаануудшье һайнаар хүдэлхэсэ болинтожо байнхай. Ушар тиимэһээ хүн бүхэнэй һанаа бодолые һэргээхэ, тиигэжэ арюун һэшхэлтэй болгохо, муу ба муухай юумэ зайсуулха хэрэгые бэелүүлжэ шадаха гэжэ тиихэдэ ойлгоо һэм. Буряад Республикын Арадай Хурал энэ талаар ямар нэгэ юумэ бүтээжэ болохо гэжэ тоолоноб.

—Һунгалтын урда тээхи программа тухайгаа хөөрэжэ үгыт, Александр Владимирович.

—Би хэрбээ Арадай Хуралай депутадаар һунгагдаа hаа, хүн зониие социальна талаар хамгаалха зорилго урдаа табиха байнаб, тэрэшэлэн олон һалбаритай экономико хүгжөөхэ, тиигэжэ хүн зониие ажал хүдэлмэритэй болгохо талаар амжалта туйлагдаха байгаа. Мүнөө тон шухала асуудалнуудай нэгэн—газар бээз. Газар хэндэшье худалдагдаха ёһогүй. Хүн бүхэн тэрэниие болзоргүйгөөр элдүүрилхэ, ашаглаха зэргэтэй.

Түлбэригүйгөөр һураха, аргалуулха хуули байха ёһотой. Ажалай болон дайнай ветеранууд, инвалидууд, пенсионернүүд Арадай Хуралай депутадуудай онсо анхаралда байха ёһотой. Буряад Республика хариин гүрэнүүдэй мүнгэ зөөри экономико хүгжөөлгэдэ хабаадуулха зэргэтэй.

Июниин 16—Россин Федерациин Президентын һунгалтын

Үдэр

БОДОЖО ҮЗЭЭЛ!

Б. Н. Ельцин суттаа ажалладаг хүнүүдэйнгээ алдуу эндүү дээрэ "наадажа", хубилган шэнэдхэлгын долгиной шуурган соогуур Россин Федерациин Президентээр һунгагдаһан юм.

Большевигүүд 1917 ондо юундэ илалта туйлааб гэхэдэ, Росси бүхы дэлхэй дээрэ экономическа таалараа һула, эгээн гээгдэнги оронуудай нэгэн байгаа бшуу. Росси феодальна гүрэн байһан тула капитализмын хүгжэлтэдэ орожо шадаагүй байһан гээшэ. Тиимэһээ февралиин хубисхал ондоо һайн юумэ асараагүй һэн. Гэбэшье Россин үгытэй ядуу, үлэн хоохон арад зон большевигүүдэй соносхоһон "коммунизмын гэгээн һайхан ерээдүй" болон зол жаргал тухай уряалдань этигэһэн байгаа. Баяшуулай зөөри зөөшые гүрэнэй мэдэлдэ оруулһанай ашаар ехэ юумэн туйлагдаагүй бэлэй. Удаань сэрэгэй коммунизм, дайн дажар эхилээ һэн. Тиимэһээ хардалга гүрдэлгын, хамалга худхалгын сагай үедэ "арадай дайсад" угаа олон болоо һэмнай.

Удаань экономическа шэнэ политика (НЭП) соносхогдоод, энэ талаар горитой амжалта байгаагүй гэзд хэлэбэшье, энээниень саашадань дэмжэхэ, үргэлжэлүүлхэ хүнэй олдоогүйнь харамтай ааб даа.

Мүнөө ямар байдалда орошонхой байнабибди гэһэн асуудал гарана. Минии һанахада, заһаруулгын лагерьнууд, 6-дахи палатанууд, дайн дажар (Чечен Республика), архидалга, хара тамхи таталга, ажалгүйшүүл, янхан эхэнэрнүүд, халдабарита үбшэнтэй хүнүүд—эдэ бүгэдэ манайда мүнөө биил даа. Юун хубилааб? Юуншье хубилаагүй гэхэдэ болоно. Чечен арадые дараха, доромжолхо политикаяа бэелүүлэн, соносхогдоогүй дай үүсхээд, тэрэ дайнда "зуурaлданшоод" байгдана даа. Гүрэнэй эгээн дээдын тушаалтай хүнэй зарлиг заабаряар дайн эхилэгдээ ха юм. Байгша оной мартын 31-нээ дайн болюулагдахань гэжэ соносхогдоһон байгаа. Россин Президент Б. Н. Ельцинэй захиралтанууд дүүргэгдэнгүй сааһан дээрэ үлэдэг гээшэ. Тиимэ Президент манда байха ёһотой юм гу? Ороноймнай экономическа байдал муудажал байһаар. Бэрхэ Президент байгаа hаа, 4 жэлэй туршада ороноо урагшань хүтэлбэрилжэ шадаха һэн. Мүнөө хайшаашье хара—гуримгүй, журамгүй байдал тогтонхой.

Хариин гүрэнүүдэй зүгһөө мүнгэ урьһалалга, хаанашье үзэгдөө, харагдаагүй үмсэлэлгэ, хариин гүрэнүүдэй шанар муутай продукцяар, эдеэ хоолоор алаабхинуудаа дүүргэхэ ябадал—эдэ бүгэдын ашаар капитализм тогтоохо гээшэнь хайшаа юм гэхээр байдаг. Энэмнай хүн зоной юумэ худалдажа абахаяа болиһон шадалгүй ябадалhаа үндэһэтэй ааб даа. Маркс, Энгельсын һургаалай ёһоор, арад зоное баалажа, коммунизмда ажаһууха ёһотой байгаабди. Тиихэдээ хүнэй юрын лэ эрилтэ, хэрэглэмжэнүүд хараада абтаагүй болоно. Тиимэһээл Буддын шажан ямаршье баалалта, хүсэ хэрэглэгые хоридог байна бшуу.

Мүнөөнэй Президентые тушаалдань орхёо hаа, КПРФ-гэй түлөөлэгшэ Зюгановые Президентээр һунгаа hаамнайшье туһа болохогүй гэжэ мэдүүлхэмни. Шэнэ хүсэн, мүнөөнэй шэнэ сагай хүниие Президентээр һунгажа, Эхэ ороноо "шабар шабхаhаань" сүлөөлжэ, хүгжэлтын ашаар урагшаа дабшаха ёһотойбди. Бодожо үзээл, хүндэтэ һунгагшад, тиимэ кандидат тухай!

М. ЗОНХИЕВ,
БГУ-гай доцент.

ТОЛИ

МҮНХЭ ТЭНГЭРИИН ХҮСЭНДЭ hҮГЭДЭН...

ЧИНГИС хааниие монгол туургата арадуудаа олон зуугаад жэлэй туршада шүтэн, сэдьхэл бодолдоо дурсан, hүзэглэн ерэhэн түүхэтэй. Тэд ямар габьяагайнь түлөө монголшуудаа Чингис хааниие өөрынгөө hүр hүлдэ болгон, арюун нэрыень дээрэ үргэн, энэ болотор хүрэжэ ерэhэн болоноб? Энэ асуудалда харюусаад үзэл даа.

Ушарынь хадаа Чингис хаан:

Хара толгойгоо хайрлангүй,
Халуун шуhаяа гамнангүй,
Хааха нюдэеэ сабшангүй,
Гарайнгаа хамсы дэрлэжэ,
Гадаада хормойгоо дэбдижэ,
Шүлhэнэй хөөhөөр
ундалжа,
Шүдэнэй мяхаар хоолложо,
Магнайн хүлhэнэй
гоожотор
Шамдан, шармайн ябажа, -

монгол гэдэг нэрые дэлхэй дээрэ алдаршуулжа, Монголой шэнэ гүрэн түрые байгуулhан түүхэтэй. Тэрэ болбол олон улас гүрэнэй түүхэдэ мүнхэрhэн, монгол отогтоной дундаhаа дэлхэйн суута хүбүүдэй нэгэн болоhон юм.

Бүри hаяын саг болотор манай гүрэн дотор хэгдэдэг түүхын шэнжэлгэнүүд соо түүхэдэ ушарhан үнэн баримтануудые хазагайруулhа, худал баримтануудаар hэлгэхэ ушарнууд хаа хаанагүй гарадаг байгаа. Тиихэдээ Чингисэй ажал ябуулгые имагтал доромжолон дараха, "эзэрхэг шунахай дайсан", "мунхаг зэрлиг монгол" гэхэ мэтэ нэрэ зүүлгэхэ hэдэлгэнүүд саг үргэлжэ ушардаг байhаниинь эли.

Үнэн дээрээ тэрэ үеын шуhата зэбүүн сагые хараадаа абажа, эрдэмэй тон зүб сэгнэлтэ үгэбэл, Чингис хаан хадаа өөрынгөө үеын сэрэгэй гайхамшагта жанжин, гүрэнэй холын бодолтой хүтэлбэрилэгшэ болоно гээшэ.

Тэрэнэй эгээл ехэ габьяань гэхэдэ, монгол хэлэтэ обөг аймагуудые ниилүүлжэ, хамаг Монголой агууехэ гүрэн түрэ тогтоohониинь болоно. Тиихэ үедэ монгол обогууд талын, нүүдэл, ойн, ангууша гэхэ мэтэ отогууд болон илгаржа, монгол хэлэнэй элдэб нютаг хэлэнүүд дээрэ ярилсан, ажahуудалайнгаа болон соёл болбосоролойнгоо талаар ехэ илгаатай байхаhаа гадна нэгэ уг гарбалтай арад гээшэбди гэжэ ойлгосотой үшөө болоодүй, тэдэниие хамтадхаhан нэгэ нэрэ абаадүй байгаа.

Тэрэ шуhата зэбүүн сагта Онон, Хэрлэн, Туула голнуудай эхинэй монголшуудаа, Хангай болон Хэнтэй уулануудай тэгэндэ, Орхон болон Туула голнуудта ажahуудаг хэрэидүүд, Хангай, Алтайда ажahуудаг зүүн, баруун найманууд, Хүбсэгэлэй баруун талын Шишгид голой оршон тойроной ойродууд, Буйр нуур, Халхын голой наадахи хонхирод, олхонууд, Байгал нуурай зүүн талын барганар, Хитадай сагаан хэрэмэй арын онгуудууд, Буйр нуур, Оршуун, Халха голой оршондохи татаарнууд, Сэлэнгын дунда урасхалай мэргидүүд өөhэд хоорондоо эбтэй эетэй байхагүйhөө гадна, саг үргэлжэ бэе бэедээ дээрмэ тонуул хэжэ, дайгаар оролсожо байhан үе hэн. Эгээл тэрэ үе тухай Чингис хаан иигэжэ хэлэhэн байдаг:

- Намайе хаан болгохоhоо урда монголшуудай дотор ямаршье эмхи байгаагүй. Үри хүүгэдынь эхэ эсэгынгээ үгэдэ ородоггүй, дүүнэрынь ахаяа дахадаггүй, эрэнь эхэнэртээ этигэдэггүй, эхэнэрынь эрынгээ үгэ даадаггүй, дахагшадынь ахалагшаяа хүндэлдэггүй, ноёдынь арад албатанайнгаа дотор үүргые гүйсэдхэдэггүй, баяшуулынь ядуушуулаа тэдхэдэггүй, сэдьхэл тайбан hуухые бододоггүй дээрэhээ журамаа алдажа, hүр hүлдэгүй боложо байhан саг байгаа. Тиимэhээ газар бүхэндэ өөрынгөө дураар элдэб муухай аяг ааша гаргаха хүнүүд олошорhон байна. Худалшад, хулгайшад, урбагшад, дээрмэшэд хүрэтэр бии боложо байгаа. Тиимэ арад түмэниие миниии улас гүрэндэ нэгэдхээд, хамагай түрүүндэ hаналаа табиhамни хадаа тэдэнэй дунда ёhо журам, үнэн байдал тогтоохо гэhэн ябадал юм".

Монгол уласые нэгэдүүлгэ хадаа эзэн хаан Чингисэй **нэгэдэхи** ехэ габьяань болоно.

Тэрэнэй **хоёрдохи** ехэ габьяань гэхэдэ, гүрэн түрые эмхидхэлгэ болоно гээшэ ааб даа. Чингис хаан монгол туургата арадуудые нэгэдхэжэ, тэдэнэй хоорондохи хёмороое усадхаhан байна. Тиигэжэ хойто зүггэ Байгалhаа эхилээд, урагшаа Хитадай сагаан хэрэм хүрэтэр, зүүн зүгтэ Хингаанай нюрууhаа баруун тээшээ Алтай уула үнгэртэр уужам нютаг дэбисхэр дээрэ монгол гэжэ хүсэтэй шэнэ улас мандан тогтоhон юм. Гүрэн түрэ тогтоогоод байхадаа, Чингис хаан хүбүүдтээ иигэжэ захиhан байна: "Би өөрөө улас байгуулхадаа, шэрүүн аргаар байгуулhанби. Тэд уласые тогтоожо хүгжүүлхэдэ, шэрүүн байжа болохогүй, харин зөөлэн байха хэрэгтэй".

Чингис хаан бүхы уладаа зүүн, баруун, түбэй түмэн гэжэ нэрлэдэг байгаа. Энэ гурбан түмэниинь дотороо мянгата, зуута, арбата гэжэ шата болгоҥ зохёоhон байгуулҭатай hэн. Тиигэжэ тэрэ өөрынгөө нүхэдэй дундаhаа улас байгуулхада онсо габьяа харуулhан 95 хүниие мянганай ноёноор томилhон байна. Монголой бүхы газар нютаг уласай мэдэлдэ байгаа. Тэрэнь уласай газар гү, али мянгатын нютаг, дархалhан нютаг, соёрлохын газар гэжэ илгардаг бэлэй.

Чингис хаанай **гурбадахи** ехэ габьяань гэхэдэ, түрэл арадаа үзэг бэшэгтэй болгоhон байна.

Эзэн хаан Чингисэй **дүрбэдэхи** ехэ габьяань гэхэдэ, улас түрынгөө хуули журам зохёоhон габьяатай.

Табадахинь хадаа, тэрэ өөрынгөө хүүгэдтэ, дүүнэр болон үрлэг сайдуудта, бүхы монгол арадтаа хандан, hургаалай бэшэмэл зохёол үлөөhэн байна. Тэрэнь "Чингисэй бэлиг" гэжэ нэрэтэйгээр мүнөө хүрэтэр хүрэжэ ерэhэн юм.

Зургаадахи ехэ габьяань хадаа, монгол сэрэгые тон наринаар эмхидхэжэ, дэлхэй дээрэ сууда гаргаа бэлэй. Тиигэжэ тэрэ энэ дэлхэй дээрэхи эгээл бэлигтэй сэрэгэй ударидагшадай нэгэн гэжэ тоологдодог гээшэ.

Долоодохи ехэ габьяань гэхэдэ, тэрэ "Оюун түлхюур" гэжэ нэрэтэй шүлэглэмэл зохёол үлөөhэн байна. Тэрэ зохёол дотор Чингис хаан арад зонойнҭоо зүб мүрөөр ажahууха ёhо гуримуудые тодорхойлhон юм. Тэндэhээ нэгэ жэшээ харуулая:

Түрын эзэн хаан мэргэн
сэсэн болбол,
Түрэ ёhон түбшэн байбал,
Түрэhэн эсэгэ, эхэ бүтэн
болбол,
Түрэлдэhэн аха, дүү түгэс
болбол,
Түрэ ёhон шалтагаа мэдэхэ
түшэмэдтэй болбол,
Хархис дайсаниие дараха
сэрэгтэй болбол,
Түмэн бидэнэй хүүгэд, аша
үри мэндэ байбал,
Дэлхэйн эрхэтэ мүнхэ
тэнгэри аршалха болбол -
Тэнсэлгүй ехэ жаргал тэрэ
байна.

Дэлхэйн түүхэдэ зарим нэгэ арадай мандан hалбаржа байхада, нүгөө арадуудынь мүхэн доройтожо байдаг. Тэрэ үеын монголшуудай бадаран хүгжэхэ ёhые Чингис хаан мүнхэ тэнгэриин хүсэнтэй сэхэ холбодог hэн. Эгээл тиимэhээ тэрэ саг үргэлжэ мүнхэ тэнгэридээ hүгэдэн мүргэдэг байгаа.

Дондок БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ХҮХЫН ДУУН

Уянга

Үглөөгүүр эртэхэн уhан дээрэ hэн. hалхигүй - аалин намдуу. Үльгэр домогто Баргажан гол эрьеэр дүүрэн уhаяа буурал далай тээшэ даамгайгаар "түлхинэ". Хараани газарта түймэрэй хүхэ утаан соогуур бүүл-зүүл обёорогдомо хаданууудай эрмэг дээгүүр бултайhан наран хэды болоод, дээрэхэн гаранхай, табанай шара зэд мүнгэн шэнгеэр үзэгдэбэ.

Хахуулимнишье "аниргүй" - hонигүй даа. Байд гээд лэ баруун хүршэ руугаа харасаяа "шэдэнэб". Хүйхэр загаhашан, ород үбгэжөөл, баhа сүхэрэнги янзатай. "Муу үдэр хаяа, али ондоо шалтагаан бии гү?".

Гэнтэл шэхэнэйм үзүүртэ баруун - урдахи ехэ харгын наадахи түүлэ соohоо хүхын донгодохо соносҭобо. Үшөө, үшөө дахин! Түргэн хахуулияа хаяад лэ, эрьеын ногоон дээрэ hуушабаб. Тамхиншье бааяба. Элихэнээр ханхинаhан хүгжэм доро эхэ байгаалияа шарайшалнаб. Саада эрьеын бургааhан, hөөгүүд ногооржо эхилэнхэй. Наада захаарнь hууhан ожорhон шарлана. Дээрэмни сайраhан агаар "хаха зүhэн", ганса боржон, юундэшьеб баруун-хойшоо хаданууд тээшэ талииба. Тугаар зүүн-урда, холохоно, буугай абяан гараба hэн. Тэндэ, магад, хани ганса hоноёо алдаад, энэ боржон гунигаа тараахаяа ошоо гү? Залуу сахали харбаhан годли мэтээр хажуудамни уhанай нюруу салгидуулhан аад, хогосоон даа. Дүршэлгүйдэнэ хаяа? Түглын саадахи ехэ харгыгаар хүндэ ашаатай автомашина гараба.

Хүхын дуун түргэдэнэ. Элдэб бодолнууд сэдьхэлыем хүмэрюулнэ. Ходорон ошоhон он жэлнүүд, тоонто нютагайм шэнжэ шарай, бури тортоггүй бага наhан hанагдаба. Зүтүүр ябашаhан үүри нүхэдэй шэг шарай харагдахадал гэбэ. Дүрбэн жэлэй саана, зунай тэн багаар, нютагтаа байхадаа, эгээл холын хүбшын сабшаланда мори тэргээр ошоогшо hэм. Эртэ үглөөниинь зүрхэеэ хүдэлгэн, Бугатын талые хэмжэжэ ябатарни, хоёр хүхы үрдилдэhэн мэтээр хоёр тээмни хангюурдажа мэдээ юм. Тэндэ баhал иимэрхүү бодолдо эзэлэгдэн, олохон жэлнүүд соо ябаагүй сабшалангай ногоон соо хүхын дуунай суурьяан доро нэгэ хэhэг hуугаа бэлэйб.

Үхибүүн наhанай гэрэлтэ үдэрнүүд соо иимэ хүгжэм гээшые Тураасгайн хүндыдэ, Сагаан-Нуурта, Ожорhотодо, Шара-Жалгада, Хохюуртада, Халяартада али гэжэ даа шагнагдаhан лэ юм бээзэ. Тэд тиихэдэ иимэ бодолдо абтахагүй ябагдаал! Урдахи тухай бодогдохогүй үе саг hэн бээзэ. Харин мүнөө? Тад ондоол даа. Гайхалтайшье бэшэл даа. Ажабайдалай наранай тонгод гэхэдэ, хүн уян сэдьхэлтэй болонол хаяа? Тэрэ мүн бээзэ. Тэд хүхын дууе шагнажа ябаха гээшэ ямаршье сэнгүй, үршөөл гэе. Харин тэрэ ошон ошоhон нүхэдни баhал шагнана гэжэ сэдьхэлээ заhанам. Юундэб гэхэдэ, мяханhаань таhарhан үри хүүгэдынь, аша, зээнэрынь хүхын дууе шагнажал ябана бшуу. Ажабайдал үргэлжэлhөөр...

Гэнтэ хүхын дуун замхашаба. hуурияа hэлгэнгээ, ондоо зүг руу хүхы ниидээ бээзэ - ой барагдаа hэн гү? "Хүнэй сэдьхэл хулгүүлхэдэжэл ябаарайш, дуушан хүхы! Үшөөл олон жэлдэ шамайе шагнахал байхаб" гэзэ лэ, хахуулияа гартаа абаа hэм.

Н. ГАЛДАНОВ.

Шүлэгүүдэй шэнэ дэбтэрhээ

ЦЫРЕНДУЛМА ДОНДОГОЙ

ГАЛhАА ЕХЭ БУРХАН ҮГЫ

"Галhаа ехэ бурхан үгы, -
Галдаа шүтэлтэй.
Нагасаhаа ехэ түрэл үгы,-
Нагасаяа түшэлтэй", -
Эжын хэлэhэн үгэ үнэтэй.
Эрдэни хэшэгтэй.
Үгын эрдэни юунhээш
сэнтэй,
Үлзы түшэгтэй.
Галдаа шүтэн мүргэдэг
ёhо -
Галабай эхинhээ.
Нара ногоо татама
нагасанар
Наранhаа эхитэй.
Галhаа ехэ бурхан үгы, -
Гуламтадаа шүтэнэм.
Нагасаhаа үндэр түрэл
үгы, -
Нагасанараа түшэнэм!

* * *

Хүн зониие
Хүрмэнэ хёмороон
Хүрьhэтэ газарнай
Хүншүүтэнэ хёрбоhоор.

Сэмүүн саг
Сэнхэгтэн ерээд,
Сээжэ зүрхэнhөө
Сээр этэрээ.

Эгээлэй зоной
Этигэл барагдаад,
Эхэ ороноо
Элдэблэнэ барандаа.

hамгадтаа зариман
hанаандаа хашуулан,
hалаабша харуулна
hалаадаа хабшуулан.

hалаабша табяад лэ,
hанаhанаа абахагши?
hалаабшынгаа шадалай
hалахада яахабши?!

ДАМДИН ЛАМЫН ХУБИ ЗАЯАН

Манай Буряадта урдын сагта Буддын шажанай дэлгэрhэнhээ хойшо бүлэ бүхэн, олон хүбүүдтэй айлайхид дасан-хүреэдээ нэгэ хүбүүе заатагүй хубараг болгожо үгэдэг hэн. Тэрэ сагта манайшье бүлэнэр тиимэ ушартай байгаа.

Амартан гэжэ угаймнай арбадахи үе амгалан мэндэ алтан дэлхэй дээгүүр тараhаар юм. Хорёод онуудта Хяагтын аймагай бүридэлдэ 8 hуурин орогшо hэн, тэрэ тоодо манайшье Харлан нютагые дурдалтай. Эдэ зомнай бултандаа Балдан-Брэйбун дасанда мүргэдэг байгаа. Минии үбгэн эсэгэ Жамса гээшэ цонгоол дасанайнгаа найрта барилдааша Томо-Жамса гэжэ суутай хүн ябаhан бэлэй.

Үбгэн аба Жамсымни дүүнэр: Лубсан, Дамдин, Гармажап ба Лундэг. Минии үбгэн эсэгэ 1888 ондо түрэhэн юм. Дамдин 1897 ондо түрэhэн, эгээ бага хүбүүниинь Лундэг 1907 ондо түрэhэн намтартай.

Дунда Дамдин гэжэ хүбүүнэйнь дорюун, хурса хурдан байhанайнь түлөө Балдан-Брэйбун дасанда хубараг болгожо үгэhэн юм. Тэрэ сагта дасандамнай 1700 ламанар ба хубарагууд хурал хуража байгаа гэлсэдэг.

1924 ондо хатуу сагай ерэжэ, дасан дугангуудай hандаржа эхилхэдэнь, Дамдин амбаймнай Шэтын Агын талаар нэбтэрэн, Монгол ороной хилэ гаража, саашаа Хитад ороод, буряадай Шэнэхээнэй дасанда үлэhэн намтартай.

1944 ондо Дамдин амбаймнай (Гэлэн-Дамдин) 200-253 юумэ сээрэлдэг (Гэлэн-Санаар) байhан юм гэжэ намда Гэлэг-Балбар эмшэ-лама hая хөөрэжэ үгөө hэн. 1945 ондо японтонтой дайнай үедэ Шэнэхээнэй буряадууд Совет Армиингаа сэрэгшэдтэ туhа хүргэдэг байгаа.

Тэрэ үедэ Шэнэхээнэй дасанда 200 буряад ламанар байгаа гэлсэдэг. Дурсагдагша дайнай hүүлээр 18 ламанарыень наашань хүсөөр асараад, хатуу сагай журамаар гэмдэ оруулаад, тус тустань арбан жэлээр хаалтада үгэhэн бэлэй. Тиигээд эдэнэрынь хүйтэн хизаарта - Коми Республикын Сыктывкар хотын түрмэдэ 1955 он болотор хаалтада байгаа.

1924 оной багаар Дамдин амбаймнай хилэ дабан гарахадань, манай республикын hаял тогтожо байhан саг байгаа юм. Тэрэ үедэ Дамдин амбаймнай ород хэлэ оройшье мэдэхэгүй байгаа. Энэнь ехээршье халагламаар байдаг.

18 ламанарhаа Дамдин амбаймнай - Бэшүүрэй Харланай, хоёрдохинь - Мухар-Шэбэрэй, гурбадахинь - Баргажанай, дүрбэдэхинь - Анаагай Хориин ба бусад 14 ламанарынь Агын hэн. Тэдэ 18 ламанарай нэрэ обогынь намда бии.

1955 ондо хаалтын 10 жэлэй болзорынь дүүрээд, 1957 он болотор үндэр наhатайшуулай байшанда байhан юм. Амиды мэндэ үлэhэн ламанар ехэ арюун сэбэрээр бэеэ абаад ябадаг, архи, тамхи баридаггүй, ехэ хүндэтэй зон ябаа бэлэйбди гэжэ хөөрэгшэ hэн.

Тэдэнэр ойрын ой тайгаар ябажа набша намаа суглуулаад, эм дом хэдэг hэн. Ехэнхи зониинь модон хайрсагуудые дархалжа, хоолойгоо тэжээжэ ябаhан юм.

Мухар-Шэбэрэй нэгэ нүхэрынь яагаадшье юм, өөрынгөө орон нютагтаа дуулгажа, урилга эльгээлгүүлhэн байгаа. Тиин 1957 ондо Мухар-Шэбэрээ ерээ бэлэй. Тэндээ Бэшүүрэй Дунда-Хэрээтын Бато гэжэ нэгэ хүнтэй уулзаа hэн. Тиигээд тэрэ холын хүйтэн орон Сыктывкарта Шагдарай Дамдин байна, Харлан нютагтаа дуулгыш даа гээ hэн ха. Үни болонгүй Дунда-Хэрээтымнай тэрэ хүн харланайхидта дуулгаа бэлэй. Бато гээшымнай hамганиинь Дэжэд манай Харлан нютагай юм.

Иигэжэ манай бүлэ мэдээсэл абаhан байна. Тэрэ үедэ минии үбгэн аба Жамсын хүбүүд Баян-Далай, Даша-Зэгбэ ба Дабаа-Самбу гурбан хүбүүдынь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсажа ерээд, түрэл нютагтаа ажаллажа байгаа юм hэн. Би тиихэдэ 18 наhа хүрөөд ябаhан хадаа хайшан гээд нютагаа бусаhыень хаража, хүндэ хатуу заяан тухайнь бодожо ябадаг бэлэйб.

Тэрэ дары манайхин Дамдин амбайгаа холоhоо гаргуулан ерүүлхэ урилга эльгээбэ. Тиин 1957 ондо Улаан-Удын түмэр харгы дээрэ абымни дүүнэр Даша-Зэгбэ Дабаа-Самбу хоёр амбайгаа угтаа юм hэн.

Түрэл нютаг, түрэhэн газар дээрээ 35 жэлэй hүүлээр ерээд, одоол сэдьхэлдээ баярлаа даа. Уданшьегүй жэл хахад болоод, Сухаа Баадиингаа орондо мордоо бэлэй.

Владимир ВАНЧИКОВ,
ажалай ветеран.

ТОН БАГАХАН ГҮРЭНЭЙ ТОГТУУРИТАЙ БАЙДАЛ

(hонирхуулжа боломоор тэмдэглэлнүүд)

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ хүн зоной амгалан тэнюунээр ажаhуудаг гүрэн түрэнүүд байдаг байнал даа! Лихтенштейн гэжэ тон багахан гүрэн тухай hаяхан би hонирхожо уншааб.

Энэ гүрэн Европодо оршодог Австри Швейцари хоёрой хоорондо хабшуулданхай. Карта дээрэ олоогүй байхадаа болохот. Энэ гүрэнэй эзэлдэг газарынь утаашаа 28 километр, үргэниинь - 10 километр. Хүн зонойнь тоо 24 мянганhаа олон бэшэ. Тохомой шэнээн газар дээрэ тоhо мяхаар дутангүй, талха гурилаа таhалдуулангүй, эд бараа элбэгтэйгээр ажаhуудаг онсо арад мүн.

Энэ гүрэнэй жагсаалые: "Конституци баримталhан хаанта жагсаал" гэжэ нэрлэхэ ёhотойбди. Гүрэнэй эгээл дээдэ тушаалта нюурынь - тайжа (князь). Парламент бии, тэндэнь 15 депутат. Правительствань 4 хүнhөө бүридэдэг. Правительствын толгойлогшые тайжа өөрөө томилдог. Кабинедэй нүгөө хоёр гэшүүниие парламент hунган баталдаг.

Үнгэрэгшэ зуун жэлэй тэн хүрэтэр Лихтенштейн өөрын зэбсэгтэ хүсэнүүдтэй байhан юм, арминь 80 сэрэгшэhээ бүридэнхэй hэн. Теэд нэгэ hайхан үдэр Лихтенштейнэй тайжа армияа тараагаа бэлэй. "Бидэнэр дайгаар хүршэнэртөө хэзээдэшье орохогүйбди, хүршэнэрнайшье бидэндэ дайгаар ороод, үлүү юумэ олохо бэшэл", - гэhэн байгаа. Тэрэньшье зүйтэй байжа болоо.

Лихтенштейн дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Германида дай соносхогүй, СССР гүрэндэшье добтолон ороогүй, амияа хараад hуугаа.

Лихтенштейнэй ниислэл хото - Вадуц. Вадуцта хамтадаа 4 мянган хүн hуудаг юм байна. Лихтенштейндэ дээдэ hургуулинууд үгы. Дунда hургуули дүүргэбэл, хүрөө болоо гэжэ улад зониинь тоолодог байгаа ха. Харин саашань эрдэмээ дээшэлүүлхэ гэhэн хүнүүдынь хүршэ Австри, Швейцариин институдта hурадаг (гүрэн соогоо институдуудые бодхоожо, гаргашада ороhоной ямар хэрэг байнаб?).

Лихтенштейнэй ээзэн тайжа - уг изагуур ехэтэй, хүмүүжэл hайнтай хүн. Үндэр шэрээдээ дашууржа, хамараа үргэжэрхиhэн "мунса" бэшэ. Айлшаар ондоо гүрэндэ ошоод, аэропорт дээрэ хүндэтэйгээр угтуулжа байхадаа, энэ ушараа гоёшоожо, толгойгоо эрьедэггүй, намдуу даруугаар зогсодог.

Лихтенштейнэй тайжа зарим дээдэ тушаалта ноёдой заншалаар агнуури хэжэ тухашардаггүй. Буу hомо наяргажа, тала нугаар, хаал харгана соогуур эмээл морёор оог хашхарга табин, гүйлгэдэггүй. Гүрэнэйнь багахан газар дээрэ таба-зургаан гүрөөhэн, арба гаран шандаган, гурба-дүрбэн үнэгэн бии юм гэлсэдэг.

Лихтенштейндэ хулгай худал үгы. hангай зөөридэ hабараа hарбайhан хүниие олохогүйт. Салин, пенси саг соонь уладта угтэдэг. Нэгэ үдэрhөө байха, нэгэ часаар үгэхэ болзоройнь хойшолуулагдаа hаа, улад зон дураа гутадаг.

- Юун гэhэн правительство гээшэб! - гэлдэдэг.

Энэ тэмдэглэлнүүдээ үшөө нэгэ hонирхолтой мэдээсэлээр дүүргэхэмни: Энэ гүрэнэй түүхэдэ hүүлэй зуун табин жэл соо hогтуугаар найгажа ябаhан гү, али "уhан тулам" болоод, газарта унажа хэбтэhэн хүн нэгэтэшье үзэгдөөгүй.

Николай ДАМДИНОВ.

АХАМАД ИНЖЕНЕРЭЙНГЭЭ АМЫЕНЬ ТАТЫТ!

Айл аймагаар дэншэжэ, эдэб hонин суглуулжа ябаха ажалтай хадаа олохон лэ эмхи зургаануудай, ажахынуудай суглаа, хураалнуудта байhан, хараhан гээшэб. Хүтэлбэрилэгшэд бүхэнэй хүн талаараа арга боломжонь ондо ондоо байдаг ааб даа. Тиибэшье ахань ахашаг, дүүнь дүүшэг, хамтынгаа зорилго бэелүүлжэ байhан зоной hаналынь нэгэ байдаг гээшэ.

hаяхан Сэлэнгын аймагай таряашанай ажахынуудай Кировэй нэрэмжэтэ нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдэй үглөөнэй саашанхи ажалаа түсэблэлгын үедэ правленидэнь ороод ехэл гайхаба, гэлыбэб.

Эндэ сугларагшад hанаhан байhаанаа хэлсэнэ, ажалайнгаа асуудалнуудые бүтэхэ тээшэнь шиидхэнэ. Тэрэшье гайхалгүй, зүгөөр тус нэгэдэлэй директор Гомбо Гомбоевой:

- Алексей Батожапович, аюулгүйе сахихын талаар инженер болохо гүт гэжэ hурахаяа би таниие дуудуулаа hэм, салиитнай хуушанайнгаа хэм соо байха, - гэжэ хара арhан дэгэлтэй дүшөөд шахам наhанай хүдэр эрэгтэйдэ хандахада:

- Тушаалыемни доошонь оруулба гээшэ гүт? Би ахамад инженерээрээ хүдэлхэб. Тиигээдшье амаралтамни дүүрээдүй байна, - гэжэ тоомжогүйгөөр харюусана.

- Даалгадаhан хүдэлмэриеэ бүтээжэ шадаагүй дээрэhээтнай ажалhаатнай сүлөөлхэ, hаалишадай мэдүүлгын үндэhөөр нэгэдэлhээ гаргаха ёhотой байгааб, - гэжэ Гомбо Хандажапович эрилтэеэ шангадхаба.

- Тэдэ hамгадтнай худалаар хэлэнэ. Минии табан хоногто архидахада, юун болоо юм? Зариман hара hаралан архидагша даа. Би тэрэ подшипнигыетнай олохын түлөө гурба дахин склад ошоо hэм. Хаалтатай байхадань, би яахабиб? Ажалhаам гаргаа hаатнай, сүүдлэлсэхэб! - гэжэ ахамад инженерынь бүри хоолойгоо шангадхана.

- Амаралтаяа дүүргээд ерэhэн хойнотнай хөөрэлдэхэ болоо мүнөө сагта ажахые хүтэлбэрилгэдэ ажаллажа шадаха гү гэhэн асуудал нэн түрүүн гаража ерэнэ. Хай, үгыл хаш даа. Юуб гэхэдэ, нэгэ ажахые унагааажархёод, нүгөөдэ ажахыда үшөө дээгүүр тушаал эзэлдэг партиин табималнуудай саг дүүрэнтээ бэшэ юм гү?

Урданай колхоз, совхозуудай байhан үедэл гүрэн хүдөө ажахые дүнгэнэгүй, туhалнагүй. Таряашанай ажахынууд өөhэдынгөө арга боломжоор ажамидарна. Тиимэhээ "мүнгэн тоотой, зөөри ээзтэй" болонхой. Ажалаа хүсэд хэдэггүй хүндэ хоohон тушаал эзэлүүлээд, мүнгэ түлэхэ хэн дуратай байхаб?

Трактор, машинануудаа заhабарилха подшипник складhаа асаржа үгэжэ шададаггүй инженер hаалишадтай юундэ хэрэлдэхэ, хяаралдаха болобо хаб гээд харая.

"Элүүрэй hанаанда байhан юумэ hогтуугай хэлэндэ гарадаг" гэжэ үнэн байна. Майн 1-нэй hайндэрөөр бэеынгээ шадал хараадуулан hайндэрлэhэн Бальчинов, отделениие эрхилэгшэ Б. Д. Очиров, таряашанай ажахын ээзэд К. Б. Цыбденов, Г. Х. Гомбоев гэгшэд урилдаhан юм ха.

Бултадаа нютагай хүбүүд хадань тэдэниие дэмжэхэ түрэлхид, тапил нүхэдынь олоншье hаа, зоной нюдэн хурса, тэдэниие улаан нарайhаань мэдэхэ хүнүүд хэнэйнь ажахыдаа ехэ туhа хүргэхыень мэдэжэ, шэлэhэн лэ байгаа бээ даа.

Үнеэ hаажа hууhан үбгэнэйнь, Геннадий Бабушкинай үhэнhөө татуулhан hамгаяа хамгаалха гэжэ ошоходонь, архиин hогтууда, үшөө өөрынгөө сухал уурта диилдэhэн эрхэ түгэлдэр ахамад инженер үхэрэй шабааhа руу толгойгоорнь үмхүүлээ гэжэ hаалишад хэлсэнэ.

Иимэ доромжолго, дайралтада ороhон Г. Бабушкин тэрэ сагтаа таарама харюу үгэhэншье байжа болоо. Захиргаанай гү, али милициин туhаламжа саг зуурын талада hу hаалиин фермэдэ хүлеэжэ дэмы hэн гүб даа. Хэниинь диилэхэ, хэниинь диилдэхэ юм hэм, бү мэдэе. hаалиин үнеэшэд арай гэжэ hалгаажа, hүжэржэ байhан аюулые сараhан байна.

Энэ болоhон ушар нэгэдэлэй дирекцидэ, нютагай зондо дуулдаал юм бээ. hаалишадай үгэhэн мэдүүлгэшье биш. (Тэрэ мэдүүлгын үндэhөөр гаршаг табигданхай).

Энэ майн 1-нэй үдэр болоhон ушар. hайндэрлэлгын, амаралтын үдэр байжа болоо. "Хабарай үдэр жэлые тэжээхэ" гэжэ ород зон дэмы хэлсэдэггүй. Энэ харюусалгатай сагта "дайшалхы шарха" абаhан ахамад инженернай майн 4-нөө 12 болотор hэжэглэлтэй шалтагааназ ажалдаа гараагүй. hаалишадай мэдүүлгын ороhоншье hаа, майн 13-hаа ээлжээтэ амаралтадаа гараhан ахамад инженерэй үгэhэн эрхэтэнэй эрхые хамгаалжа ябаhые энэ тэмдэглэлэй эхиндэ уншаhан байхат.

Хэзээ нэгэтэ дээдэ hургуули дүүргэhэн хадаа эрхэ бэшэ туушаал эзэлхэ, ажал хэжэ ябаhан юрын зондо эрхэеэ харуулжа ябахыетнай нютагайхидтнай шиидхэнэ бээ. Хэдышье нютагайхидтаа эрхэлүүлүүлжэ, засагта тушаал эзэлжэ hураhан hаа, наhатай болоhон үбгэнэй, Сэсэн Сэнгын ороод hуухада амаяа татахаяа яанат даа, Алексей Батожапович!

Байгал-шадарай нютагуудта

СЭДЬХЭЛЭЭР БАЯН ЗОНОЙ ХҮСӨӨР

ТЭЭ МЭНДЭ Улбагай hууринда ехэл хохидол ушараа. Бадарай хүндыhөө гараhан түймэрhөө модоной оройгоор ерэhэн гал дүлэн энэ hууринай байрын 26 гэр галдаа. 4 хүн наhа бараа. 4 миллиард 100 мянган түхэригэй хохидол болоо гэжэ захиргаанай комисси сэгнээ.

Энэ ушараар майн 19-дэ Улбагай hууринда хүдөөгэй ехэ суглаан болоо hэн. Тэрэ суглаанда нютагай захиргаанай зайhанууд, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, аймагай түбэй элдэб предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, богонихоноор хэлэхэдэ, гэр бараагүй, хоол хубсаhагүй үлэhэн хүнүүдэй хуби заяае хубилгаха, туhалха хүсэлтэй хүнүүд булта ерээ.

- Урдань үзэгдөө, дуулдаагүй ехэ хохидол болобо. Дотоодын хэрэгүүдэй таhаг, прокуратура гэмтэдыень элирүүлжэ, харюусалгада хабаадуулха ёhотой. Бүхы район соогуурнай боложо байhан түймэрые унтараахын түлөө арга шадалаа түргэн элсүүлхэ хэрэгтэй, - гэжэ районой захиргаанай гулваа Б. Ш. Ускеев хэлэбэ. - Энэ hууриниие дахин бариха тухай булта бодомжолхо ёhотойбди.

Нэн түрүүн түймэрэй аюулда орohон зондо туhалха - манай уялга. Энэ талаар хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Районоймнай hууринуудаар зорилгонуудаа тодорхойлоо.

Районой захиргаанай гулваагай гуйлтада суглараг шад тон урагшатайгаар хандаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ "Мехмонтажай" начальник А. А. Яуров клубтань дулаа оруулжа үгэхэб гэжэ найдуулаа. Акционернэ мүнгэн, хубсаhа хунар суглуулагдана. Зон арга шадалаараа туhалхые оролдоно.

Шэнэ гэрнүүдые барижа эхилхын тула нэн түрүүн түймэрэй үлэгдэл, хог шорой арилгаха гэхэшэлэн бүтээхэ юумэн захагүй олон. Гэр байраар, зайн галаар хангаха, пилорама хүдэлгэхэ хэрэгтэй.

Түймэрэй хойшолон усадхаха талаар нютагай зайhан түрүүтэй штаб байгуулха шухала. Зониие байлгахын тула клубаа дулаасуулха хэрэгтэй. Шэл, шифер, үүдэн, сонхо, хадаahан хүртэрөө тон хэрэгтэй болоод байна, - гэхэшэлэн гулваа Р. Сыденов) нэгэдэлнүүд нэгэ-нэгэ гэрнүүдые барюулжа үгэхөөр уялгалагдаа. Национальна Түнхэнэй парк (директорынь В. Ж. Сыренов) хоёр гэр барижа үгэхэ болоо. Богонёор хэлэхэдэ, энэ hууринай бүхы 26 дүрэhэн гэр районой эмхи зургаанууд, предприятинууд, ажахынуудай хүсөөр "РУС" бүлгэмэй начальник гэрэй барилгада сонхын рамануудые, шэл үгэхэб гээ. Районой территориально-эмнэлгын нэгэдэлэй ахамад врач энэ hууринай хүнүүдые аргалха эм дом олохобди гээ.

"Мир" колхозой хүндэ байдал хараадаа абажа, таряашадай ажахынуудай "Сибиряк" нэгэдэлэй правлениин түрүүлэгшэ хоёр гэр эндэ барюулха тухай зүбшөөбэ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь А. Л. Цыбенов), таряашадай ажахынуудай "Маяк" (түрүүлэгшэнь Е. Л. Ангрускаева), таряашанай ажахынуудай "Саянское" (В. баригдажа үгтэхэ болонхой.

Ядаралда орohон хүршэнэртөө туhалха гэжэ Ахын аймагай ажалшад мүнгэн болон гэр бараанай зүйлнүүдые суглуулжа байна гэжэ суглаан дээрэ мэдээсэгдээ.

Эдэ бүгэдые хаража, дуулажа байхадаа, hайхан сэдьхэлтэй зоной дунда hууhан хүн ядархагүй ха гэжэ этигэн тэдээндэ баяр баясхалан хүргэхэ хүсэл түрэнэ. Иимэ сагта сэдьхэлээрээ үгырөөгүй зоной хүсөөр богонихон сагта Улбагай hуурин шэнэлэгдэхэнь гэжэ этигэмээр.

Л. ШАРГАКШАНОВ.

МАНАЙ ҮҮРГЭ ЕХЭ

Анханhаа хойшо Оронгын хэлхеэ холбооной таhаг аймаг соогоо газетэ захилгада, тараалгада, мүн радио болон телефоной хүдэлмэридэ яhала hайн үрэ дүн туйлана. Бидэ, почтальонууд, үбгэд, хүгшэдтэ пенси хубаанабди. 3 почтальоной хүн бүхэндэ 200-210 пенсионер хүртэдэг. Тосхон соогуураа 18 модондо почто зөөнэбди. Мүн Зүүн-Оронго 3 модоной зайда газетэнүүдые абаашадагбди.

Манай хэлхеэ холбооной таhагые даагшаар Елизавета Дашинимаевна Семёнова 30 жэлдэ таhалгаряагүй урагшатайгаар ажаллана. Почтынгоо байшан hэльбэн заhабарилха, дулаан, hаруул байлгаха талаар ехэ юумэ хэнэ. Почтальон бүхэн велосипедтэй. 3-4 модоной зайда ажаhуудаг айлнуудта велосипедгүйгөөр почто зөөхын аргагүй.

Нютагай үбгэд, хүгшэд, ажалшад мүнөөнэй экономическа хүшэр хүндэ сагта ажаhуужа байбашье, арадайнгаа мүнхэ зула бадаруулhаар, зөөлэн, уян зохид буряад хэлэнэйнгээ үдэр бүриин дээжэ "Буряад үнэн" газетэеэ захижа уншаhаар. Минии даадаг участогай Батуев болон Абидуевай нэрэмжэтэ үйлсэнүүдэй айлнууд 1996 оной хоёрдохи хахадта 20 хэhэг "Буряад үнэн" газетэ захинхай. Тиихэдэ почтальон Лариса Бальжинимаевна Сондуева Ленинэй болон Пионерскэ үйлсэнүүдээр ябажа, 24 хэhэг газетэдэ захил эмхидхээд байна. Мүн почтальон Цырен-Бутид Хынзеева баhал захил hайн хүүлээ. hүүлэй 3 жэл соо Оронгын зон жэлhээ жэлдэ 70-80 хэhэг "Буряад үнэн" захидаг юм.

Ниитын ажабайдалда хэзээдэшье эдэбхитэй байдаг аймагай буряад томо hууринуудай нэгэн болохо Оронгын ажалшад "Буряад үнэн" газетэеэ энэ жэлдэшье эдэбхитэйгээр захинань арсалтагүй. Юуб гэхэдэ, түрэл газетэмнай байгша ондо 75 жэлэйнгээ ойн hайндэрые уттахань ха юм.

Цырена САВИНОВА,
почтальон.

ТҮБЭДЭЙ НҮХЭД

Байгша оной июниин 15-hаа Германиин ниислэл Бонн хотодо Түбэд ороние дэмжэдэг бүлгэмүүдэй уласхоорондын хоёрдохи конференци эхилхэнь. Дэлхэйн элдэб гүрэнүүдhээ 340 түлөөлэгшэ энэ конференцидэ сугларха юм. Тэдэнэй тоодо Россин мэдээжэ эрдэмтэд, олзын хэрэг эрхилэгшэд, ниитын ажал ябуулагшад уригданхай. "Түбэд ороной нүхэд" гэhэн Буряадай бүлгэмэй түрүүлэгшэ, Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университедэй профессор Владимир Базаржапов конференцидэ урилга абаа. Манай орондо Түбэдэй уласхоорондын институт байгуулха тухай дурадхал "Түбэд ороной нүхэд" гэhэн бүлгэм оруулха зорилготой. Мүнөө энэ асуудалаар элдэб дурадхалнууд бэлдэгдэжэ байнхай. Тиихэдэ "Росси-Түбэд" гэhэн Бүхэроссин фестиваль ерэхэ жэлдэ үнгэргэхөөр түсэблэгдэнэ. Мүнөө академик Евгений Велихов түрүүтэй эмхидхэлэй хороон байгуулагдаа. Энэ фестивалиин гол хэмжээ ябуулганууд Москва, Санкт-Петербург, Омск, Хальмаг, Тува, Буряад Республикануудта үнгэргэгдэхэ байна.

Манай корр.

УГАЙ МАЛШАН ГАБЬЯАТАЙ

Зэдэ голой эрьедэ, Дулаан хаанай хормойдо минии түрэhэн Нурта нютаг оршодог юм. Манай нютагта ажалдаа бэрхэ, нэрэ солотой хүнүүд олон даа. Тэдэнэй нэгэн Михаил Сандаликович Самбуев Нурта нютагта үнинэй ажаhуудаг юм. Шударгы ажалша гэр бүлын гурбан үхибүүн багаhаа хара ажалда бэрхэ байгаа. Айлай хоёрдохи Михаил хүбүүн мүн лэ наhан соогоо нилээн оло дахин бухал шэрэhэн, үбhэндэ ябаhан, гар хажуураар шаргал таряа hайса хадаhан, газар хахалhан намтартай.

Наhанайнгаа нүхэр Дулмажаб Банзаракцаевнатай 1953 онhоо мал ажал дээрэ хүдэлжэ эхилээ. Шэрүүн үбэлэй хаhада үбhэ тараараа, үхэр малай шабааhыень түүхэ, зундаа үдхэн ногоон бэлшээридэ гаргаха, саг соонь уhалха гэхэ мэтэ түхэреэн жэлэй ажал дүүрэхэ хизааргүй ха юм даа. Дүй дүршэлтэй малшан жэлhээ жэлдэ үндэр сэгнэлтэдэ, магтаалда хүртэдэг байhан юм.

1970-80 онуудта ажалай hайн дүнгүүдые харуулжа, 1973 ондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаhан, удаань 1975 ондо "Буряадай АССР-эй габьяата малшан" гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Дулмажаб Банзаракцаевна Михаил Сандаликович хоёрой басагадынь Захааминай аймагта ажаhуудаг юм. Дээдэ hургуули дүүргэhэн басагад түрэлхидэйнгөө түбшэн даруу, ажалша абари зангыень даган абанхай, оролдосотойгоор хүдэлдэг, эхэ, эсэгынгээ нэрые hайханаар нэрлүүлдэг даа.

Эрхим түрүү ажалаараа нютагайнгаа зоной дунда хүндэтэй болоhон Михаил Сандаликович Дулмажаб Банзаракцаевна хоёр саашадаашье бэе хүнгэн, дорюун, хүхюутэй, зугаатай ябаха гэзд найданаб. Хододоо залуушуулаа дэмжэдэг хүнүүдтэ элүүр энхые, баярые хүсэнэбди.

Ю. ДАРМАЕВА,
7-дохи классай hурагша.

ТҮРЭЛ ГУЛАМТЫНЬ ОЙН БАЯР

Июниин 8-да Бэшүүрэй аймагта Бага-Куналейн Хүүгэдэй байшангай байгуулагдаhаар 50 жэлэй ой тэмдэглэгдэбэ. 73 хүбүүд, басагад энэ гэртэ ажаhуудаг юм. Байшанда өөрын hайн ёhо заншалнуудтай гэзд тэмдэглэлтэй. Жэшээнь, эндэхи хүмүүжүүлэгшэд үхибүүдээ бүлэг бүлэгөөр хубаагаад, бүлэг бүхэнииень "айл" гэжэ нэрлэнхэй. "Айл" бүхэн өөhэдын таhалгатай, тэндэнь сэбэр, нарин нягта, хододоо аршагданхай, угаагданхай байдаг юм. Таhалга бүхэндэ электро-пеэшэн табигданхай. Басагад тэрээн соогоо амтатайхан бүүлхэ, халаашануудые баридаг. Гадна hургуули соонь тусхай оёдолой мастерской бии юм. Эсхэжэ, нэхэжэ hураад ябахадань, басагадай саашанхи хуби заяанда хэрэгтэй, өөhэдтөө хубсаhа хунар оёхо аргатай болоно.

Бага-Куналейн хүүгэдэй гэрэй хүбүүд баhал миин hуудаггүй. Ажалай хэшээлэй багша Г. Н. Протасовтай, физкультурын багша В. Л. Петровтой hуралсалай хэрэгсэлнүүдые дархалдаг. "Весёлые старты" гэhэн нааданай самокадуудые бүтээдэг юм. Намартаа түлеэгээ бэлдэдэг, hамар сохижо худалдаад, мүнгэ олодог ажалтай. Худалдаанhаа орohон мүнгэниинь үхибүүдтэ үгтэдэг.

Энэ гэртэ олонхидоо эрэшүүл багшалдаг, гадна олон жэлэй туршада Тубановтан гэр бүлөөрөө багшална. Борис Базарович уран дархаша, модоор урладаг, угалзануудые hиилэдэг юм. Б. Б. Тубанов наhанайнгаа нүхэр Галина Николаевнатай энэ гэртэ хүмүүжүүлэгдэhэн байна. Сергей Борисович хүбүүниинь - үхибүүдэй кружогой хүтэлбэрилэгшэ. Уран зурааша П. И. Гонтов хүүгэдэй гэрые уран hайханаар шэмэглэдэг.

22 хүмүүжүүлэгшэд, директор Сергей Петрович Новокрещенных түрүүтэй үдэр бүри эдэбхитэйгээр ажалаа ябуулжа, экономикын талаар хэды хүндэ хубилалтануудай болоошье hаань, абаhан үүргэеэ алдангүй хүдэлнэ. Хүүгэдэй хубсаhа хунар хуушараа, дотор хубсаhа арай шамай хүсэлдүүлнэ, үбэлдөө үмдэхэ дулаан пальто, курткануд үсөөн. Физкультурада хубсаhаа бэе бэедээ дамжуулжа байгаад, үмдэхэ ушар үзэгдэнэ.

Тиибэшье 50 жэлэйнгээ ойн баяр үхибүүд, багшанар бултадаа хамhажа, hайнаар уттаба. Хүүгэдэй гэрэй үүдэнhээ ажалай замда үдэшэгдэhэн хүбүүд, басагад эндэ олоор суглараа.

Республикын социальна хамгаалгын министрэй нэгэдэхи орлогшо П. П. Ефимов, Эрдэм hуралсалай министерствын дээдэ hургуулиин ба эрдэмэй эмхи зургаануудай хэрэгүүдэй таhагай ахамад мэргэжэлтэн Л. Ф. Иванова, "Аквабур" АО-гой коммерческэ директор М. А. Шишмарёва болон бусад хүндэтэ айлшад энэ ойн баярта хабаадаба.

Айлшан бүхэн бэлэг сэлэгээ барюулаа, хонгёо hайхан дуунууд зэдэлээ. Хайрата багшанартаа баярай халуун үгэнүүдые шабинорынь хэлээ.

Үхибүүн бүхэнэй саашанхи хуби заяанда энээхэн гэр эгээл дүтөөр hанагдаха, эгээл найдамтай эхин гуламтань болохол даа.

Е. ЦЫБЕНОВА.

Улаан-Удын 330 жэлэй ойдо

Айдархан наһанайм Үлгы-Улаан-Үдэ хотомни

МАНАЙ Улаан-Үдэ хото— залуу зоной, оюутадай хото юм. Оюутан бүхэн мэргэжэлээрээ һурахынгаа хажуугаар ямаршьеб даа өөртэнь һонирхолтой, туһатай хэрэгээр бзеэ һамааруулна. Уран шүлэг, үянгата дуу, хүгжэмдэ, уян хатарта дуратай оюутад олон даа.

Дулаан үдэрнүүдэй нэгэндэ Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай ордон соо оюутадай фестивалиин гала-концерт болоо. Энэ жэлэй фестиваль Улаан-Үдын байгуулагдаһаар 330 жэлэй ойдо зорюулагдаба.

Театр соо ороходо, зоной олон гээшэнь, хэлэшэгүй. Одоошье хүшэгэ нээгдэжэ, хонгёо һайхан хүгжэм зэдэлнэ. Концертые хүтэлһэн хүбүүн басаган хоёр зал соо һууһан зонтой мэндэшэлээд, программаяа эхилбэд. Тус концертдэ Буряадай гүрэнэй университедэй, Буряадай хүдөө ажахын академиин, Зүүн Сибириин технологическа университедэй, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академиин уран һайханай бүлгэмүүд хабаадаа.

Мүнөө сагта ехэ хэрэг үнгэргэхэдэ, спонсорнуудай туһаламжа заатагүй хэрэгтэй болоно. Энэ фестивалиин спонсорнууд хадаа Буряад Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй комитет, Эрдэм һуралсалай министерство, хотын захиргаанай соёлой таһаг, "Мотом" акционернэ бүлгэм, Улаан-Үдэ хотын мэр В. А. Шаповалов мүн болоно. Эдэ зон ямар дэмбэрэлтэй хэрэг хэбэ гээшэб гэжэ һанахаар. Тэдэнэр баһал оюутан ябаһан хадаа залуу һүрэгые ойлгоно, дэмжэнэ гээшэ аабза.

Соёлой болон искусствын академиин арадай инструментнүүдэй оркестр "Русская тройка" гэжэ хүгжэмөөр гала-концертые эхилээ. Ямаршье гоёор уянгатуулан наадана гээшэб! Зал соо һууһан харагшадай халуун альга ташалга гүйсэдхэгшэдые баярлуулаа ёһотой.

Удаань хүдөө ажахын академиин эрэшүүл дуушадай бүлэг гаража, мэргэжэлтэ артистнуудһаа дутуугүйгөөр хэдэн дуу гүйсэдхэбэ. Хубүүдэй уран бэлиг бултанда һайшаагдаа.

Энэ үдэшэ али олон оюутад бэлиг шадабаряа харуулба. Энэ фестивальда хүдөө ажахын академиин оюутад илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадаа гэжэ һанагдана. Нэгэ хэды болоод лэ, хатар, дуу, шог ёгто хөөрөөнүүдые тэдэнэр дурадхаха юм. Энэл дээдэ һургуулиин оюутан Баяр Жигжитов гитара дээрэ наадажа, зүрхэ сэдьхэлдэ хадуугдамаар дуунуудые шагнагшадта бэлэглээ бэлэй. Дуушадай бүлэг Владимир Дашеевич Дамбаевай хүтэлбэри доро яһала орёо, дуу, хүгжэм гүйсэдхөө. Тиихэдэ ганса оюутад энэ фестивальда хабаадаа бэшэ. Багшанарай бүлгэм арадай дуу болон ёохор хатараа.

Залуушуул хадаа хэзээдэшье энеэдэтэй, сог залитай, хүхюун, дорюун зангаа алдадаггүй ха юм даа. Соёлой болон искусствын академиин оюутадай "Тумба юмба" гэһэн шог ёгто хатар гүйсэдхэхэдэнь, зал соо гансата хүлгөөтэй, шуурааатай болошоно. Һаяхан дээдэ һургуулинуудай дунда үнгэргэдэһэн КВН-дэ түрүү һуринуудые эзэлһэн "Фима" (БГУ), "Вояж" (ВСГТУ), "Здрасьте" (БФ НГУ) команданнуудай гэшүүд дахин бэлиг шадабаряа харуулба.

Гала-концертдэ Буряадай гүрэнэй университет гансал эвенк хатар дурадхаа. Энэнь голхормоор байна. Университедтэ хатарша, дууша басагад, хүбүүд үгы юм гү гэжэ һанахаар.

Концертын түгэсхэлдэ нааданда хабаадагшад булта гаража, Баяр Жигжитов Улаан-Үдэ хото тухай һайхан дуу дуулаба.

Фестивалиин эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ Г. А. Николаева оюутадай зугаа нааданай дүн гаргажа, илагшадта бэлэг-сэлэг барюулаа. Аргагүй ехэ эдэбхи гаргаһан Буряадай хүдөө ажахын академиин оюутадта мүнгэн шан ба магнитофон бэлэглээ. Бэшэ дээдэ һургуулинуудай оюутадта мүнгэн шан барюулагдаба. Фестивальда хабаадагшадай һанамжаар һонирхобобди. "Залуушуулда зорюулагдаһан концерт-нааданууд манай хотодо үсөөнөөр үнгэргэгдэнэ. Фестивальда хабаадажа байхадаа, оорынгөө бэлиг шадабари харуулхынгаа хажуугаар бэшэ үетэтэнтэйгөө танилсанабди, элдэб һониноо хубаалданабди",—гэжэ хатарай бүлэгэй гэшүүд, ВСГАКИ-гай хореографическа факультедтэ һурадаг басагад хөөрэбэ. Энэ үдэшэ зэдэлһэн дуунуудшэхэнэй шэмэг боложо, инаг дуранай энэрхы һайхан мэдэрэл үетэн нүхэдэймнай сэдьхэл соо мүндэлүүлбэ бшуу.

Хабарай хонгёо аялгаар
Холбоо дэлхэй һэргэн уяраа.
Хонгор сагаан сэдьхэлдэмни
Эхш дуран сэсэг дэлгээ.

Л. ДОРЖИЕВА,
Д. ПИДУЕВА,
БГУ-гай оюутад.

"ХОЛБОО ДЭЛХЭЙ һЭРГЭН УЯРАА"

СЭЛГЕЭХЭН СЭЛЭНГЫН ЭРЬЕДЭ...

(Уянга)

Түмэр замай вокзалай перрон дээгүүр алхалнаб. Холын аян замда дуудаһан абяан микрофоноор сууряатан соностожо, баруулжаа харгылһан галта тэргэ манай Улаан-Үдэ хототой хахасаха болобо. Холын замда гараһан зарим пассажирнуудта, илангаяа машинистнүүдтэ, манай хото баһал нэгэ ээлжээтэ, харгыда ябаһан сагыень унжагайруулааша, тогтолгын газар гээд һанагдаа ёһотой.

Харин дүрбэн жэлэй туршада Улаан-Үдэ намда дүтөөр һанагдадаг болошоо. Эрдэм шудалха һанаатай эржэн үүдыень сэлин ороходоо, эгээл эндэ ухаан бодолни болбосоржо эхилээ. Эндэ би омог дорюун олон нүхэдтэй болооб, элдэб зонбоор харилсажа ябанаб. Юрэнхыдөө, эндэ ажабайдалай алишье тала бага сага үзэгдөөл даа, үшөөшье үзэгдэнэ. Эрьеын шулуун долгиндо угаагдан, үнгэ ородог, эрэхүн зон соо ябажа, хүн болодог гэжэ хэлсэгшэ бэлэй гү.

Зунай наруулихан үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын Советүүдэй талмай дээрэхи фонтанай дэргэдэ залуушуул нэгэ хэдыгээрээ сутларжа, эршэтэйгээр сэсэржэ байһан уһыень һайхашаан һуудаг. Уһанай шааяан хэды хэмэлшье һаа, хүнэй нюдэндэ уринаар харагдажа, сэдьхэлыень доһолуулна ха. Хорёодтойхон хонгор наһандаа хотын сэсэрлиг соогуур үетэн нүхэдөөрөө сэнгэжэ, хүхилдэжэ ябахада, аятай даа.

Гэнтэ юумни хүрэдэг бэ, хэнтэйшье хөөрэлдэнгүй, гүн руу шунгашоод, гансаарханаа байбал, дээрэ шэнги болошодог. Энэ үедэ минии дуратай газарнуудай нэгэн болохо Сэлэнгын эрьеэр яаралгүйхэн гэшхэлжэ ябахада, зохид агша.

Баһал мүнөө гансааран,
Байха, һууха тухагүй,
Сэлэнгэ мүрэнөө зубшажа,
Сэлгеэ үдэшэлэн ябанаб даа.
Сэлэнгэмни сэлэнгитэн,
Сээл ехэ уһаяа
Сээжым аяга нэмэрүүлэн,
Сэлгеэн Байгалда шудхаһаар.
Намдуухан урдана, яаранагүй,
Намда иигэжэ үзэгдэнэ гү?
Наһанай ошолго
намхаданагүй,
Нарата юртэмсын табисуур гү?

Сэлэнгэ дээгүүр татагдаһан хүүргын зайн галхануд үдэшын харанхыда уһан дээрэ толотожо, угаа гоёор харагдадаг юм. Иимэл үдэшэ Үдын острогой эхи табигдаһан газар, Батарейкын добо дээрэһээ Үдын урда бэедэхи хотын заха шэртэхэдэ, элдэб мушэнүүд туяаржа, гансал Улаан-Үдэтээ эжэлшэшэһэн хүндэ нюдэнэйнь шэмэг болоод үгэхэл. Улаан-Үдэдөө байхадаа, өөрын зон соо ябаташ...

В. ДАШИНИМАЕВ,
БГУ-гай IV курсын оюутан.

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛБЭ

Улаан-Үдэ хотын байгуулагдаһаар 330 жэлэй ойн баяр дүтэлжэл байна. Ушар иимэһээ хотын мүнөөнэй байдал, хүгжэлтэ тухай һанамжануудаараа хубаалдахыень гуйжа, манай корреспондент Б. БАЛДАНОВ хэдэн залуушуулда хандаба.

Баир Ц., оюутан: Урдань манай нинислэл хото ямар байһан юм бэ гэжэ би мэдэнэгүйб, зүгөөр минии 1-дэхи курсын оюутан байхаһаа эхилжэ, һүүлэй 4-5 жэл соо хотымнай "түхэл шарай" нилээд хубилба гээшэ. Нэгэдэхеэр, элдэб янзын наймаанай түбүүд, гоё-гоё магазинууд хотымнай түхэл ехэ һайхан болгоно. Энээндэ һүүлэй үедэ манай орондотор "нэбтэржэ" байһан дэлгүүрэй экономико ехэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ һанагшаб. Харин энэ шэглэлээ баримталаа һаа, хотомнай саашадаа бүри хүгжэхэ зэргэтэй. Тиигэбэшье залуушуулай "сэнгэдэг" газарнууд ехэ үсөөн гэжэ хэлэлтэй. Залуушуул мүнөө гол түлэб архидалгын газарта суглардаг. Харин сэдьхэл бодолоо хубаалдаха, шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай хөөрэлдэхэдэ таатай зохид газар үгы. Саашадаа энэ мэтэ тухай хотымнай захиргаан, горсовет, илангаяа залуушуулай талаар хороон һаналаа табина аабза гэжэ найдагдана. Тиигэтэрнь минии залуу үеын хаһа дүүрээд байха ха даа...

Сергей Н., барилгашан:

—Би техникум дүүргэжэ, мэргэжэлээрээ 3 жэлдэ хүдэлооб. Тиихэдээ барилга хэгдэжэ байһан бүхы газарнуудаар ябааб. Улаан-Үдэ хотымнай мүндэлһөөр 330 жэл болобо гэжэ, сэхыень хэлээ һаа, танһаал түрүүшынхиеэ дуулабаб. Хотодомнай һайхан гэр байранууд, байшангууд, үйлсэнүүд бии болохо ёһотой гэжэ хотын архитекторнүүд ходоодоол ябуулга хэдэг. Харин һанаһан хэрэгээ бүтээхэ гэхэдэнь, мунгэниинь хаанашье хүрэнэгүй. Мүнөө манай бригадын барилга хэжэ байһан участогта мүнгэгүй ушархаа материал ехээр дуталдана, тиимэһээ бидэ ехэнхидээ ажалгүйдэнэбди. Һүүлэй һүүлдэ ажабайдалнай сэхэ замда гаража, юумэн хуу жэгдэрхэ гэжэ һанадагби. Гансал июниин 16-да араднай буруу шиидхэбэри абажа, гүрэн доторнай гай гасалан бү болоһой даа!

Виктор П., хүдэлдэггүй, һурадагүй:

—Хотымнай иимэ ехэ баяр гоёор тэмдэглэгдэхэ ёһотой. Тиимэһээ хотын бүхы залуушуулые нэгэ газарта суглуулжа, сэнгүүлдэг һаа... Тээсгэн, майн 9-дэ Советүүдэй талмайда яһала урматай хэмжээ ябуулга хэгдээ гэжэ һананаб. Илангаяа хотын баяр ёһололой үдэр "халуун унда" залуушуулай сугларха газарта ехээр наймаалагдаха, тиихэдэ милициин хүдэлмэрилэгшэд байха ёһогүй.

Дээрэ хэлэгдэһэн харюунуудай удаа толгой соо элдэб янзын бодолнууд түрэнэ. Мүнөө үеын залуушуулай зариманайнь хотынгоо ажабайдал тухай һанаагаа зободогынь ехэ һайшаалтай. Харин һүүлшын харюу үгэгшэдэл адли залуушуул баһал олон байна. Хотымнай ерээдүй һүүлэй һүүлдэ мүнөө залуу ябаһан зоной гарта орохо. Тиимэһээ хотымнай захиргаан энэ талаар ямар шэглэл баримталаб, тэрээнһээл хотын саашанхи байдал дулдыдаха.

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛБЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай эрдэм һуралсалай эмхинүүдэй мүнгэн һангай, материально-техническэ байдал доройтожо байнхай. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдын санаторно-ойн һургуули үушханай ханяаданда нэрбэгдэһэн үхибүүдые аргалжа шадахаяа болиһон байна. Эндэ жэл бүри 170-180 үхибүүд ерэжэ, тэдэнэй 70 процентнь эдэгээд гарана. Тус һургуулиин котельнэ, столово олон жэлэй туршада баригдажа, ашаглаалгада тушаагдажа дилдэнэгүй.

Иимэ хүндэ байдалда орохон һургуули Железнодорожно районой захиргаанай байшан соо нигүүлэсхы сэдьхэлэй марафон үнгэргэбэ. Энэ марафоной үедэ предприятинууд, эмхи зургаанууд алта мүнгэ, эд зөөри оруулаа. 3,5 миллион түхэриг мүнгэн, 80 гаран миллион түхэригэй эд бараа дүшөөд эмхи үгэһэн байна. Жэшээлхэдэ, акционернэ "водоканал" бүлгэм 14 миллион түхэриг, "Форестур" 2 миллион түхэриг, "Приматранс" 10 миллион түхэриг, "ЖАСО" фирмэ 2 гаран миллион түхэриг оруулһан байна. Гадна предприятинуудһаа, юрын хүнүүдһээ мүнгэнэй туһаламжа үзүүлэгдээ.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

УЛАМ ХҮГЖЭХЭ ЗЭРГЭТЭЙ

Хэншье, юуншье мартагдаагүй

НАГАСА АБАМНИ – НЮТАГТАА АЛДАРТАЙ

МИНИИ хайрата нагаса аба мүнөө амиды мэндэ ябаа һаа, майн 5-да тэбхэр далан табан наһатай болохо һэн. Абынгаа халуун дурасхаал болгон, энэ ойень тэмдэглэн, аба тухайгаа бэшэхэ дурам хүрэнэ.

Минии нагаса аба ехэ баян дэлгэр намтартай. 1919 ондо юрын лэ хүдөөгэй буряад айлда Номто-Шэбэр нютагта түрэһэн юм. Бага балшар наһаниинь нэгэ һайхан үдэр мэтэ үнгэрөө: гэр бүлэдөө олон хүүгэд байбашье, ехэ эбтэй, зугаатай, наадатай байдаг һэн гэлсэдэг. "Зунай сагта хүл нюсэгөөр ябаад үнгэрдэгшье һаа, үбэлэй хүйтэндэ ходо дулаан гуталтай, ноохон оймһотой, Сагаалгандаа шэнэ самса, үмдэтэй байдаг һэмди", - гэжэ нагаса абамни хөөрэдэг һэн. Иимэ бэрхэ, уран эжытэй байһан юм. Долоон үхибүүдтээ гараараа дэгэл, гутал, оймһыень хоёр хоёроор оёод байдаг байгаа. Бага балшар наһанайнгаа үнгэрһыень балайшье ойлгоогүйхэн залуу хүбүүнэй ябатарнь, 1941 оной дайн эхилээ юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда тэрэ мордожо, хүшэр хүндэ, гал дүлэн дүрбэн жэл соо ябажа бусаһан юм.

- Дайн тухай хөөрыт даа, - гэжэ гуйхадаш, ехэ дурагүй байдаг һэн.

- Дайнда ямар гоё байха юм, - гэхэ. Дайн тухай уран һайханай зүжэгшье балай харадагтүй һэн.

Минии аба тухай "Буряад үнэн" газетэдэ очеркнууд бэшэгдэһэн (1975 оной мартын 29-нэй номерто, 1983 оной апрелиин 18-най номерто). Эндэ тодорхойгоор иигэжэ бэшэгдэнэ:

"Минии нагаса аба 1117-дохи зенитно-артиллериин полкын 37 миллиметрэй үхэр буугай расчёдой командир ябаа. Расчёдтонь долоон хүн ородог һэн: мордвин Тимофеев, татаар Абурухманов, украин Кузьменко, ород Борисов. Тиимэһээ минии абын расчёт интернациональна гэжэ нэрлэдэг байгаа.

Туулган тобшонуудай эшхэрэлдээн, бомбо, снарядуудай шэхэ дүлиирмэ тэнэрээн, хани нүхэдһөө хэтэ мүнхэдөө хахасалга - хэды олон аюулта бэрхэ сагууд үдэр һүнигүй ушарааб даа. Тооложо урдань орохогүйш.

Севастополь хотын түлөө болоһон байлдаанда минии аба хабаадалсаһан байна. "Манай зенитнэ полкын эзэлжэ байһан участогые 65-80 "юнкерснүүд" нэгэ үдэр хэдэн дахин бомбодобо... Газар тэнгэри хоёр ниилэшэбэ гэхээр боложо, амиды амитанай тэсэхэһээ байтагай, хара түмэр шатаба. Хас тамгатай "хара элеэнүүдэй" үгы боломсоор һогтуу фашистнар автомадаа баряад, нюдэ балай буудажа, галзуу муухайгаар хашхаралдан добтолжо оробо. Шуһанда абтаһан муухай дээрмэшэдые зенитчигүүд сэхэ буудажа үгы хэбэ. Теэд һогтуу алууршад дахяад лэ добтолно. Энэ байлдаанда бии нэгэ "юнкерсые" өөрөө буудажа унагаагаа һэм. Манай расчёт тэрэ үдэр хоёр взвод фашистнарые үгы хээ.

Энээнэй түлөө полкын командир намда Алдар Солын гурбадахи шатын орден, бэшэндэмни "Шэн габьяагай түлөө" гэһэн медаль барюулһан юм", - гээд минии нагаса аба хөөрөө һэн.

Энэ үедэ дүрбэдэхи батарейн комсорг ябаһан минии нагаса аба Коммунис партиин гэшүүн болоо.

Баатар зоригтойл ябаһан даа, минии нагаса аба! Би омогорхоноб! Иигэжэ Байгал шадарай буряад хүбүүн хүн нэрэеэ дээрэ үргэжэ, элүүр энхэ энэ ехэ дайнһаа амар мэндэ нютагаа бусаа.

Дайнһаа бусаад, амаржа хүндэржэ хэбтээгүй, хамсыгаа шуужа, ажал хэжэ эхилээ. Гүрэн түрэ минии нагаса абын баатарлиг ябалгада ехэ үндэр сэгнэлтэ үгэһэн байна.

Алдар Солын орден, Кенигсберг эзэлһэнэй түлөө, фашис Германиие илаһанай түлөө, "Шэн зоригой түлөө", СССР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй 50, 60, 70 жэлэй, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Агууехэ дайнай Илалтын 20, 25, 30 жэлнүүдэй медальнуудтай зэргэлээд, Эсэгэ ороноо Хамгаалгын дайнай орден, "В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ. Шэн габьята ажалай түлөө", шэнэ газар ашаглаһанай түлөө, ВДНХ-гай бронзо медальнуудаар шагнагдаһан байна.

Үнэхөөрөөшье хараад үзэхэдэ, минии нагаса аба дайнай ба ажалай фронтнууд дээрэ эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргажа ябаһан хүн байна.

Оройдоол дүрбэн класс һургуулитай хүн аад, арбан табан жэл ахамад инженерээр, олон жэлдэ колхозой отделениин хүтэлбэрилэгшөөр, колхоздоо техникын талаар ажалай аюулгүйе сахилгын инженерээр хүдэлһэн байна.

"Республикын габьяата механизатор" гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнэ, РСФСР-эй, республикын Верховно Советэй Президиумэй болон КПСС-эй, райкомой, райгүйсэдкомой олон тоото грамотануудаар шагнагданхай һэн.

Минии нагаса абын долоон үхибүүн томо боложо, бултандаа дээдэ һургуули шудалжа, инженер-энергетик, технолог-экономист, багшанар болонхой.

Нагаса аба үндэр наһатайшье болоод байхадаа, нютагтаа абынгаа хэжэ эхилһэн субарга бүтээжэ дүүргэнэн габьяатай. 1987 ондо Агууехэ дайнһаа бусаагүй нютагайхидтаа Харгааһата нютагтаа хүһөө шулуун хүшөө бүтээлсэнэн байна.

Нютагаархидынь хүһөө шулуун хүшөөгэй нээгдэнэн үдэр доро дохин минии нагаса абада үнэн зүрхэнһөө баяр хүргэнэн бэшэг барюулаа һэн. Иимэ жэгтэй һайхан сэдьхэлтэй, урагшаа һанаатай баатар зоригтой минии нагаса аба Бадра Очировичай Бальжинимаевай хэһэн ажал хэрэгыень хүүгэдынь, ашанарынь үргэлжэлүүлнэ, нагаса абаараа омогорхоно.

Марина ДАШИНИМАЕВА,
Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй педкомплексын долоодохи классай һурагша.

Зуһаландаа газарай эдеэ ургуулагшадта

НЭМЭЛТЭ ТЭЖЭЭЛ ТУХАЙ

Химическэ элдэб бодосуудай орондо органическа нэмэлтэ тэжээл хэрэглэхэдэ һайн байдаг. Иимэ түхэлэй нэмэлтэ тэжээл соохоо шубуунай һайса хатаагдаһан аргал органическа бодосуудаар баян, илангаяа ехэ аша туһатай юм. Иимэ тэжээлые пудрет гэжэ нэрлэдэг.

Пудрет юутээрээ булюу шанартайб гэхэдэ, тэрээн соо буртаг үбһэнэй үрэһэн, ургамалай элдэб үбшэ һүжэрөөгшэд үгы бшуу. Гадна хуурай газарта байлгабал, пудрет үни соо тэжээхы, аша туһатай шэнжэ шанараа алдадагүй юм. Шубуунай аргал соо тон олон микро-болон макроэлементнүүд—азот (аммиак), фосфор, кали, кальци, магни, түмэр, кобальт, молибден гэхэ мэтэ тоологдодог. Эдэ бодосууд ургамалнуудай үрэ жэмэсэй ургажа эхилхэдэ, ехэ нүлөө үзүүлдэг.

Овощ ургуулбал, һара бүхэндэ 0,5-0,7 литр болохо шэнгэн тэжээл 1-2 дахин оруулжа байха хэрэгтэй. 1 хүнэг аргалые 2 хүнэг уһантай холёод, 2 үдэрэй туршада уһан соо шиихажа байлгадаг. Тиихэдээ 3-4 дахин һайнаар худхаха хэрэгтэй. Туһатай, шэмэтэй тэжээлынь иигэхэдэ бүрин хайлаха бшуу.

Үрэ жэмэс тарибал, 1-5 литр иимэ тэжээл оруулагдаха юм. Үрэ жэмэстэ модо ургуулбал, шубуунай шэнгэрүүлэгдэһэн аргал сэсэглэхэһээнь урид һарада 1 дахин 10 литр оруулхада, туһатай байдаг.

ПАРНИК СОО ХЭРЭГЛЭЛГЭ

Шубуунай хатаһан аргал дулаа үгэдэг шанартай. Үжэжэ һалахадаа, шубуунай аргал 60-70 градус хүрэтэр дулаа үгэдэг. Шубуунай аргал торфтой холижо хэрэглэхэдэ, һайн байдаг. Иимэ холисо тэжээл шанараараа наг шэбхэнээ дутахагүй юм. Дүрбэлжэн метр бүхэндэ 2-3 килограмм иимэ холисо оруулагдадаг.

Пудрет гү, али торфтой холиһон шубуунай аргалые парник соо намартаа далангууд дээгүүр жэгдээр тараахат. Удаань газараа һэндэжэ, тэжээлээ хүрьһэнтэеэ худхадаг юм. Харин зундаа, газарай эдеэнэй бултайжа эхилхэдэ, шубуунай аргалые уһанда шиихажа, һара бүхэндэ 1-2 дахин уһалхат. 1 хүнэг аргал дээрэ 2 хүнэг уһа нэмээд, дүрбэлжэн метр бүхэндэ 1-3 литр иимэ тэжээл хүрэхөөр уһалдаг гээшэ.

Газарай эдеэ урид уһалаад, һүүлээрнь нэмэлтэ тэжээл оруулдаг гэжэ бү мартая.

Л. МУНГАЛОВА,
агроном.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

СУУТА ХҮБҮҮДЭЙНГЭЭ СОЛО ДУУДАЖА...

Гансашье ажал хэрэгээрээ, эрдэм һуралсалаараа бэшэ, бэеын тэнхээ тамирай шангые шалгалгын спортын зүйлнүүдээр суурхаһан хүбүүд, басагад Ивалгын голһоо үсөөн бэшэ ургажа гараһан байха.

Бүри олохон жэлэй саана Дугар Галсанов республикын ехэ найр нааданда - Сурхарбаанда буряад барилдаагаар хэдэн удаа Буряад ороной абсолютна чемпион болоһон юм. Тэрэнэй хүбүүд спортын мастернууд Сергей болон Геннадий Галсановуудтэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар ехэ-ехэ мүрысөөнүүдтэ республикынгаа нэрэ солые нэгэнтэ бэшэ хамгаалһан, чемпионой нэрэ зэргэдэшье хүртэнэ алдартай.

Урдань манай эндэхи хүн Бадма Цыбикович Цыденов республика соогоо мэдээжэ шатаршан байһан юм.

1972 оной Мюнхенэй Олимпиин нааданнуудта хабаадалсаһан, Совет ороной чемпион байһан, уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ илажа гараһан суута боксёр Борис Зориктуев тухай дуулаагүй хүн республика соо үсөөн ёһотой. Энэмнай Оронго нютагта түрэһэн хүбүүн юм. Сагһаа урид наһа бараһан хүбүүнэйнгээ арюун нэрэ солые мүнхэлэн, эндэмнай боксоор республиканска турнир үнгэргэгдэдэг болонхой. Жэшээнь, энэ жэлдэ тус турнирта долоон аймагай 120 эдир боксёр хабаадалсажа, һонирхолтой шанга мүрысөөн болоо.

Тэрэшэлэн республика соогоо мэдээжэ волейболистнууд байһан Дугаржаб Гомбоевой, Альберт Моноевой (мүнөө спортын талаар аймагай комитедэй түрүүлэгшэ) , спортивна ондоошье зүйлнүүдээр бэрхэ спортсменүүд байһан Лидия Дёмина, Валерий Гаськов гэгшэдэй нэрэмжэтэ мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг.

Эдэ бүгэдэндэ хэрэгтэй мүнгэн гол түлэб спонсорнуудай хүсөөр суглуулагдана. Энээндэ таряашадай ажахынуудай "Оронго" нэгэдэл, "Ивалкон" гэжэ акционернэ эмхи, Улаан-Үдын шубуунай фабрика, "Газар" гэжэ акционернэ ажахы гэхэ мэтэ олон ажахынууд, эмхи зургаануудэдэхитэйгээр хабаадалсана.

Үхибүүдэй, эдир залуу хүбүүд, басагадай бэеын тамирые шангадхаха, спортдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, бэлдэхэ талаар аймагай һургуулинуудта баһал ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Спортын элдэб зүйлнүүдээр һорилго, наадан болон мүрысөөнүүд бүхы һургуулинуудта үнгэргэгдэжэл байдаг.

Р. ЦЫДЕНОВ,
Ивалгын аймагай өөһэдын хүтэлбэриин захиргаанай гулваагай орлогшо.

Футбол

ДОБТОЛГЫНГОО ЖОЛООЕ АЛДАХАДАА...

Манай зонодо наададаг футболистнуудай дунда ээлжээтэ - табадахи уулзалга үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр манайда Благовещенскын "Амур" команда ерэһэн байгаа. Үнгэрһэн дүрбэн нааданда айлшаднай Кемеровын "Кузбассые" шүүһэн һаа, Рубцовскын "Торпедэтэй" тэнцэһэн, Барнаулай "Динамо", Томскын "Томь" командануудта шүүгдэнэн байгаа. Тиин дүрбэн очкотой, мүрысөөнэй таблицада 13-дахи һуури эзэлжэ ябана.

Өөрынгөө талмай дээрэ наадаһан "Сэлэнгын" футболистнууд айлшадһаа нэгэ очко үлүүтэйшье һаа, ехэ һайрхахаар юумэниинь үгы һэн.

Үдэшын зургаан сагһаа наадан эхилжэ, манай футболистнууд добтолгодо оробо. Командын добтологшод Вячеслав Марач, Леонид Иванов, Виктор Малых, хамгаалгша Андрей Ачкасов гэгшэд яһала һайн добтолго эмхидхээ. Зүгөөр эдэнэрэй эршэтэйхэнээр сохиһон бүмбэгые айлшадай вратарь Владимир Безрядин бэрхээр абаад лэ байха юм. "Сэлэнгын" футболистнууд иигэжэ гушаад минутын туршада добтолбошье, тоо нээжэ ядаба. Сохиһон бүмбэгэнь заримдаа саха дээхэнүүр гү, али хажуу талаар хиидэшэнэ.

Бүмбэгэ абаһан айлшадай футболистнууд Александр Валентов (командын капитан), Юрий Кравченко, хурдан солбоноор гүйдэг Игорь Цепляев гурбан гэнтэ манай командын сахада дүтэлжэ ерэшэбэ. Хамгаалагшадай үрдижэ, бүмбэгэ сохин гэһэйнь, тэдэнэй урда гэнтэ бии болоһон Александр Удод онобшотойгоор сохижо, сэлэнгынхидэй ворота руу бүмбэгэ ошолой. Манай вратарь Константин Кобунов эршэтэйгээр ерэһэн бүмбэгые абажа үрдибэгүй.

Нааданай хоёрдохи хахадта "Сэлэнгын" футболистнууд харюутай бүмбэгэ сохижо оруулхаа һэдэбэшье, алдуу гаргажа, 11 метрэй ялын бүмбэгэ сохюулба. Энээниие Александр Валентов сохижо, уулзалгынгаа тоое 2:0 болгоо һэн.

Мүрысөөнэй таблицада адли байдалтай "Сэлэнгын" футболистнууд "Амурай" командые шүүхэбди гэжэ һанаһаниинь буруу һүрэшоо. Тиигэжэ добтолгынгоо жолоое алдаһан эдэнэрэй хайран гурбан очкогоо айлшадтаа бэлэглэхэнь харамтай даа.

"Сэлэнгын" футболистнууд июниин 2-то Хабаровскын СКА, июниин 7-до Ангарскын "Ангара" командануудтай наадаха.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ЖИГЖИТОВ Б-М.Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р.Б. (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), СУНДАРОНД. Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНДОГОЙ Ц.Ц., ОЧИРОВ С. Д., САМБЯЛОВА Т. В., ПИНТАЕВ В.И. (хэблэлэй директор).

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4170. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэһэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7780.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшын- 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариадай - 2-62-62, таһагууд: нийгэм-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.